

LUNA „ENESCU”

Citiți în această ediție mărturiile a doi muzicieni celebri pe plan mondial: dirijorul și solistul Christian Zacharias și dirijorul Charles Dutoit. Texte de Valentina Băințan și Marius Constantinescu.

ÎN » PAGINILE 3, 8 și 9.

PRIMUL MAGAZIN CULTURAL DIN ROMÂNIA » APARE SÂMBĂTA » WWW.SUPLIMENT.POLIROM.RO

Suplimentul DE CULTURĂ

1,5
LEI

NR. 241 » 19 – 25 septembrie 2009 » Săptămînal realizat de Editura Polirom și „Ziarul de lași” » supliment@polirom.ro

CRONICA
DE CARTE

În care Cioran aduce puțină liniște între doi prieteni

C. Rogozanu

„Neantul românesc, carte care cuprinde patru ore de dialog Cioran-Pițu-Antohi înregistrat pe două casete (doar două) în '91, nu este doar cu și despre Cioran.”

ÎN » PAGINILE 10-11

O AVANCRONICĂ INEDITĂ A FILMULUI PRODUS DE CRISTIAN MUNGIU
**Amintirile lor din
Epoca de Aur**

Trei răspunsuri
de la Constantin
Ciucă

Bogdan Romaniu

„Când îți apare o carte ai impresia că ai devenit buricul pămîntului”, spune Constantin Ciucă, autorul volumului *Regele cu pene* apărut la Editura Cartea Românească. De asemenea, citiți și o cronică a cărții.

ÎN » PAGINA 12

Prin perdea

Avanpremieră editorială

Volumul *Prin perdea* de Aurora Liiceanu este în curs de apariție la Editura Polirom. Puteți lectura un fragment din acesta, intitulat „N-ai ce face, te duci unde «ți se dă»”. Cartea recompone mare parte din viața autoarei, din perioada studiilor și pînă în anii postdecembriști.

ÎN » PAGINILE 6-7

Cristian Mungiu, Ioana Uricariu, Hanno Hofer, Constantin Popescu și Răzvan Mărculescu au rememorat pentru „Suplimentul de cultură” cîteva din amintirile lor din perioada comunistă. Înainte de a vedea, din 25 septembrie, *Tovarăși, frumoasă e viața!*, prima parte a filmului *Amintiri din Epoca de Aur*,...

...Citiți dosarul realizat de Iulia Blaga ÎN » PAGINILE 4-5

Radu Pavel Gheo: „La două decenii după căderea comunismului, singurele evenimente care par să aibă o importanță capitală sînt perdelele Elenei Udrea, candidatura lui Traian Băsescu, glumiștele lui Mircea Geoană sau jocurile de putere din mass-media”.

CIRCUL NOSTRU VĂ PREZINTĂ:

Un ventriloc, un scamator – un președinte

Lucian Dan Teodorovici

Ati ascultat, marti, discursul președintelui României din Parlament? Stiu, a fost lung, împesnit cu realizări gonflante, a fost citit de pe foaie și bălbuit într-atât încât niște prieteni care, venind să mă viziteze și ascultînd la radio o parte din recitarea prezidențială, au fost convinși, înainte de a-l vedea pe președinte la televizor, că Traian Băsescu se „încurajase” înaintea apariției parlamentare cu cîteva pahare de licoare. Pînă la urmă, și-au dat seama că nu despre asta era vorba, ci doar despre un discurs ce părea obosit și obositor. Din cauza asta, poate, nici nu i-s-a dat atâtă importanță cît ar fi meritat.

Căci, de fapt, vorbele spuse de președinte în Parlament au avut importanță. Mai ales puse în conjuncție cu discursul anterior al premierului Emil Boc. Pentru că, deși s-au suprapus în parte,

cele două adresări parlamentare au fost diferite, la prima vedere chiar paralele. Dar, la o privire mai aplicată, au fost complementare. Pe Emil Boc, pe lîngă lauda de sine care nu putea să lipsească, l-am auzit vorbind despre un an de guvernare plin de eforturi supraomenesti în lupta cu criza și despre patru ani anterioiri dezastroși. „Greaua moștenire” n-a dispărut din atenția actualului guvern, iar premierul a ținut mortiș s-o pomenească din nou.

De cealaltă parte, pe președinte l-am putut auzi, oarecum surprinzător, spunând: „În patru din cei cinci ani de mandat *al meu* a existat o creștere economică fără precedent”. Care anume sănătatea patru ani din cinci și la mintea cocoșului, dată fiind situația economică pe care o trăim acum. Tot președintele și-a mai exprimat și convingerea că „introducerea cotei unice de impozitare de 16%, pe care am

sustinut-o din prima zi a mandatului meu, a avut un rol esențial în îmbunătățirea nivelului de trai al românilor” (sublinierile din citate îmi aparțin).

Să iată cum două voci care ne-au obișnuit să transmită de fapt același gînd, mă refer la cea a lui Băsescu și cea a lui Boc, pot totuși, pe aceeași scenă, să creeze un perfect spectacol de ventriloc, transmitînd de astă dată lucruri ce par diferite. Pe o voce am ascultat partitura dezastrului pe care l-au adus economiei românești cei patru ani ai guvernelor Tăriceanu. Pe cealaltă voce, ne-a fost transmisă reușita economică din aceeași perioadă. Iar noi, dacă n-am vrea să vedem ceea ce este de văzut, ar trebui să rămînem uimiți, scăpinându-ne în barbă și întrebîndu-ne pe unde s-a pierdut adevarul.

Spuneam însă la un moment dat că discursurile sănătate, în ciuda aparenței, complementare. Ele

au avut rolul să cucerească tot ce era de cucerit, pozitiv, din ultimii cinci ani. Au avut rolul să confiște toate realizările și să arunce pe alții umeri toate eșecurile, în scopul măretării de a crea imaginea unui președinte aproape perfect pentru alegerile prezidențiale care se apropie. Pentru că, punînd cap la cap cele două discursuri, am putut afla, mai întîi, cît de mult rău au făcut țările liberali, iar mai apoi am deslușit că, în ciuda acestui lucru, Traian Băsescu a reușit ca și în „odioasa” guvernare anterioară să-și impună măretele obiective, salvîndu-ne de la dezastrul complet și implementînd, cu voineță și putință propriei, o creștere economică fără precedent.

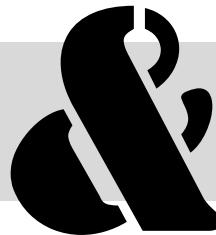
I-am auzit pe unii analiști minunându-se că președintele a vorbit pozitiv despre cei patru ani anterioiri guvernului Boc și presupunînd, grăbiti, că în felul asta Traian Băsescu ar arăta o

ușoară reorientare spre foștii parteneri de Alianță D.A. Nu știu cum s-a putut ajunge la concluzia asta. Discursul preșidențial a fost cît se poate de explicit: creșterea economică nu s-a datorat nicidem guvernului Tăriceanu, ci s-a produs „în patru din cinci ani de mandat *al meu*”; introducerea cotei unice n-a fost o idee susținută și impusă coaliției de liberali, iar asta, în prima fază, chiar împotriva voinei lui Băsescu, ci a fost una „pe care am susținut-o din prima zi a mandatului meu”. E clar deci că, deși n-a avut nici o atribuție în sens economic, ba chiar a criticat cît de mult a putut acea creștere, numind-o falsă, Traian Băsescu și-a asumă triumfal, în vederea alegerilor, apelînd la aritmetică: dacă în patru ani din cinci a fost bine, e clar că eu sănătatea de pe care trebuie să mizezi în continuare.

Iopcrizia celor aflați la con-

nucă oameni cu degizările sale. Ventriloc talentat cînd, fără a mișca din buze, ne creează iluzia că Emil Boc vorbește, deși cuvintele sănătate sunt ale sale, scamator cînd e vorba să facă să dispară o întreagă creștere economică, pentru a

o recrea apoi și a transfera din locul ei inițial în cîrca proprie, Traian Băsescu se îndreaptă spre o nouă victorie în alegeri. Si astă în primul rînd pentru că cei care ar trebui să-i fie contra-candidați, cînd vor să-l înfrunte cu armele proprii, nu sănătate să facă nimic altceva decît să scoată niște biete panglici din jobenuri.

TEO

GHEO

ROMÂNII E DEȘTEPTI:

Un popor de nisip

Radu Pavel Gheo

Sîntem în 2009, adică la douăzeci de ani distanță de 1989. Acum două decenii comunismul se prăbușea ca un șir de piese de domino în toate țările din Estul Europei, fie în urma unor revoluții pașnice, de catifea, fie în urma unor prime alegeri libere sau a unor revolte scăldătoare în sînge – după fiera și pornirea fiecăruia popor.

1989 reprezintă un reper important, un an crucial în istoria Europei și a lumii. Dacă dintr-o perspectivă strict cronologică secolele se încheie exact după o sută de ani, în anul marcat cu „..00”, și încep cu „..01”, din punct de vedere istoric ele sănătatee fie mai scurte, fie mai lungi, cînd încep și se termină cu anumite momente semnificative, ce marchează transformări și mutații radicale în structura politică, culturală și civilizațională a lumii. Astfel, s-ar putea considera că secolul al XVIII-lea s-a terminat odată cu Revoluția Franceză, iar în cazul în discuție 1989 ar putea fi considerat borna ce desparte secolul XX de secolul XXI și despărțirea – sperînd, definitivă – de marea plagă a secolului trecut, comunismul. Nu e de mirare că acum, după douăzeci de ani, acest moment e rememorat și

celebrat aproape în toate țările eliberate de comunism și revenite în sînul civilizației europene, de care au fost rupte atât de brutal și izolate în dosul Cortinei de Fier.

Dacă mă uit însă la agenda evenimentelor și manifestărilor din România de la începutul anului pînă acum, am senzația că noi n-avem nimic de comemorat, de sărbătorit ori de rememorat. Sigur, în decembrie 1989 s-a întîmplat ceva, acolo, că altfel n-am avea azi pașapoarte și n-am putea munci în Spania ori Italia. Și, deși, în 15, 16, 17, 22 și 23 decembrie 2009 vom organiza și noi niște procesiuni cu coroane, televiziunile vor scoate de la naftalină niște imagini vechi, cu tancuri, împușcături și teroriști, reporterii TV vor face anchete stupide pe stradă, se vor organiza niște talk-show-uri inspirate și vom vedea niște manifestări formale și reci, făcute cu aerul fals entuziasmat cu care se organizau manifestațiiile de 1 Mai și 23 August (dar avînd ca supliment pioșenia prefăcută și certurile dintre politicieni). Deocamdată însă, la două decenii după căderea comunismului, singurele evenimente care par să aibă o importanță capitală sănătatee perdelele Elenei Udrea, candidatura lui Traian Băsescu, glumiștele lui Mircea Geoană

sau jocurile de putere din mass-media contemporane. Atîță. Mișine vor trece, deosebit, și ele, odată cu gloria sexy-brăileană și a piticului porno. Așa cum a trecut și comunismul, și guvernarea FSN, și aderarea la Uniunea Europeană și multe, multe altele. Fuse, fuse și se duse.

Am tot mai acut senzația că românii sănătatee sunt un popor fără memorie. Nu-i de mirare că Bucureștiul istoric e distrus clădire după clădire, că țara e plină de monumente istorice în paragină, că urmele trecutului sănătatee acoperite pretutindeni de aluminiul și termopanul prezentului. Sîntem un popor de nisip: vin valuri și ne netezesc, vin vînturile și ne împărătie. Ne pasă doar de ziua de azi și, poate, de cea de mîine. Ieri a trecut, poimii și de departe.

Mă întreb cum o să se scrie istoria acestui popor peste cincizeci de ani și cui o să-i mai pese de ea. Dacă un vînt istoric ne-ar împărăti mîine în toate părțile, ar mai rămîne ceva din noi, din ceea ce odinioară era numit, pompos și găunos, „ființa neamului”? Cîti mai sănătatee? Cine mai sănătatee?

Se spune că un popor care își uită trecutul e condamnat să îl repete. Nu cred că e neapărat adevărat, dar sănătatee convins că și dacă s-ar întîmpla aşa ceva, nici măcar nu ne-am da seama și am lăsat-o liniștită de la capăt: dictatură regală, comunism, Ceaușescu, Iliescu, Băsescu și ce-o mai fi. Ce-o mai veni. Astă sănătatee, atîță putem: un popor de nisip, care n-a clădit niciodată piramide.

SUPLIMENTUL LUI JUP

CHRISTIAN ZACHARIAS ÎMBINĂ DOUĂ MESERII ÎN ACELAȘI SPECTACOL – DIRIJOR ȘI SOLIST

„Am dorit să ies din acea «cutie a singurătății»“

Săptămâna trecută, trei seri la rînd, pe scena Ateneului Român a urcat Orchestra de cameră din Lausanne, sub bagheta lui Christian Zacharias, muzicianul fenomen al Europei. După cum ne-a obișnuit încă din urmă cu trei ediții ale Festivalului „George Enescu”, Zacharias a evoluat atât ca solist (pian), cât și ca dirijor. Un program dedicat exclusiv lui Joseph Haydn, cuprinzînd opusuri variate, Simfonii, Sonate pentru pian, un Trio, un Concert pentru trompetă și un Concert pentru pian și orchestră.

**Valentina Băințan,
TVR Cultural**

Ca de fiecare dată, adaptabilitatea lui Christian Zacharias a fost fenomenală. Acum dirija o simfonie cu o gestică largă și expansivă, iar cîteva momente mai tîrziu era profund concentrat în zona solistică, interpretînd o Sonată sau un Concert pentru pian. Înainte de serile de concert, artistul ne-a acordat un interviu în exclusivitate. În timp ce îl aşteptam, mă gîndeam că urmează să întîlnesc un artist destul de serios, poate chiar sobru și concentrat în lumea sa muzicală. Primul lucru pe care l-a rostit văzîndu-ne a fost că s-a simțit ca acasă revenind în România.

Spectacolele oferite de orchestra elvețiană au făcut parte din seria „Concertele de la miezul noptii“, de la Ateneu.

Orchestra de cameră din Lausanne a fost înființată în 1942, de violonistul și dirijorul Victor Desarzens, apoi la conducerea sa au ajuns unii dintre cei mai mari dirijori ai timpului: Otto Ackermann, Ernest Ansermet, Günter Wald și compozitorul Paul Hindemith sau Frank Martin. După Armin Jordan, Lawrence Foster și Jesus Lopez Cobos, Christian Zacharias a fost numit director artistic și prim dirijor din stagiunea 2000/2001. În ianuarie 2007 a primit distincția Artistul Anului, din partea MIDEM (prescurtarea de la Marche International du Disque et de l'Edition Musicale, Tîrgul internațional de discuri și ediții muzicale, cea mai mare manifestare din domeniul, care se organizează anual la Palatul Festivalurilor din Cannes).

La Lausanne, aplauzele sînt discrete

L-am întrebat pe Christian Zacharias cum reușește să îmbine cele două ipostaze – de solist și dirijor. „Stiu că nu multă lume face acest lucru, dar pentru mine este ceva firesc. Această combinație reprezintă idealul în muzică pentru mine. Chiar și o parte dintr-o membru orchesterii sunt soliști în aceste trei seri. Astă înseamnă muzica: să împărți cu cei de lîngă tine. Să fii un excelent solist, dar și un bun partener în orchestră“. Zacharias consideră că dacă nu ar vedea lucrurile în ansamblu, ar risca să greșească. „Eu văd muzica per total. Partitura de pian și partitura de orchestră sunt același lucru. Le

» **„Eu văd muzica per total. Partitura de pian și partitura de orchestră sunt același lucru. Le învăț pe amîndouă.“**

învăț pe amîndouă. Este mai mult decît firesc să le stiu pe amîndouă! În totdeauna am simțit întregul, nu doar partitura pianului.“ Pe de altă parte, ca dirijor, nu poate să lucreze cu soliști ce nu aud și partea orchesterii. În opinia sa, genul acesta de interpreți nu sunt muzicieni adeverați. „Nu poți să adaptezi orchestra în funcție de partitura lor solistică. Totul face parte dintr-un singur cosmos. Instrumentul solist aparține orchesterii și viceversa.“ Christian Zacharias accentuează asupra faptului că membrii ansamblului pe care îl conduce sunt și foarte buni soliști în același timp, fapt normal atîta vreme cît aceasta este una dintre etapele eliminatorii prin care se face selecția.

În ciuda faptului că majoritatea muzicienilor aleg să se specializeze – ori sunt buni soliști, ori excelenți parteneri de muzică de cameră –, artistul a simțit nevoie de „extindere“. „Nu pot să fiu doar una sau alta. La început eram doar pianist. Am simțit nevoie de extin-

dere, de cunoaștere a unor noi direcții. Am dorit să ies din acea «cutie a singurătății» și să cunoasc publicul și prin varianta dirijorală.“ Nu s-a hazardat de la bun început în a face mai multe lucruri deodată în timpul unui concert, ci a învățat asta treptat. Acum spune că își cunoaște bine limitele și este sigur că ar sesiza imediat dacă ar exista o „deteriorare a situației“.

Muzicianul apreciază mult publicul Festivalului „Enescu“. Își amintește că atunci cînd a fost prezent ultima oară la București, publicul a continuat să aplaudă minute în sir după finalul concertului. Zacharias ajunsese deja în cabină și se schimbase. Cum aplauzele nu mai încetau, și-a pus fracul la loc și a revenit pe scenă. „Fără BIS nu am putut încheia concertul din acea seară! Lucrul simpatice este cînd ne reîntoarcem la Lausanne. După încheierea concertului ne aşteptăm la același entuziasm din partea publicului. Greșit. Aplauzele sunt destul de discrete, să zicem... «conservatoare».“

» **Muzica seamănă cel mai mult cu gătitul, crede artistul, pentru că trebuie să știi cum să combini ingredientele.**

POLITISTUL BUN

Christian Zacharias este atras de puțină vreme și de operă, însă estimează că nu va dirija mai mult de 5-10 spectacole de acest fel. „Este un târîm extrem de complex, pe care nu îl controlez foarte bine deocamdată. În primul rînd amplasarea scenică este diferită. Corul și soliștii sunt departe în scenă, iar tu ca dirijor stai în fosă cu orchestra. Controlul este cu totul altul. Trebuie înții să-mi perfecționez tehnica de a stăpini acest gen.“ Despre actualul său statut, Zacharias povestește cu umor: „Mai degrabă mă văd ca un politist în acest moment... Trebuie să le spui cîntăreștilor ce să facă, orchestrei cum să acompanieze etc.!“. Muzica seamănă cel mai mult cu gătitul, crede artistul, pentru că trebuie să știi cum să combini ingrediente „și să faci din tot sufletul, iar atunci cu siguranță rezultatul este minunat“.

Cristian Mungiu: „Cel mai mult îmi plăcea tragerea Loto: era întotdeauna acolo un observator «din partea publicului». Mă întrebam ce observă, cine l-a ales și cum. Nici unul dintre invitați nu zicea nimic pînă la sfîrșitul emisiunii. Stăteau și se uitau”.

Amintirile lor din Epoca de Aur

Cristian Mungiu, Ioana Uricariu, Hanno Hofer, Constantin Popescu și Răzvan Mărculescu au rememorat pentru „Suplimentul de cultură” cîteva din amintirile lor din perioada comunistă. Înainte de a vedea, din 25 septembrie, *Tovarăși, frumoasă e viața!*, prima parte a filmului *Amintiri din Epoca de Aur*, citiți grupajul de mai jos.

Dosar realizat de Iulia Blaga

CRISTIAN MUNGIU

„Nu se grăbea nimeni, nicăieri”

Mi-ar plăcea să scriu o carte, în special despre animalele pe care le-am avut – capra Max ocupă un loc de frunte –, dar și despre multe alte lucruri. Copii fiind, găuream capace de la cutiile de cremă de ghete, trăgeam o sîrmă între ele și ne făceam „walkie-talkie”, înmuiajam pînza de în în tuș și ne făceam tricouri, mîncam prăjituri din biscuiți de masă înșiropați cu zahăr, beam socată și sirop din muguri de brad – care căci erau buni la gît, cumpărăm cărti la pachet, ghiceam ce film se dă la televizor, chiar dacă în ultima perioadă li se tăiau genricele, colindam cu ai mei toată tara pe la olari, stăteam la cort și găteam la butelii de voiaj poloneze, mergeam pînă la Vaslui unde se găsea compot de ananas și la Piatra Neamț unde era o plăcintă grozavă cu carne, fumam țigări Bucegi înmuiate în alifie vietnameze Kao Sao ca să ne dăm bărbăti, flirtam la școală cu fetele la ora de atelier tăindu-le inele de teavă sau fășii de cornier. La sfîrșit, maistrul le privea doct în zare și, după finețea tăieturii, îți dădea nota, dar adevăratul cadou

pentru cît asudasei era o plimbare de mînă cu colega de bancă. Stăteam cu toții cu ochii pe televizor, la serialele cu Dak-tari, Kojak și Bulevardul Paulișta, la desenele cu Mihaela și la meciurile de fotbal în care fotbalistul Ceașul fusese rebotezat C. Gheorghe. Cel mai mult îmi plăcea tragerea Loto: era întotdeauna acolo un observator „din partea publicului”. Mă întrebam ce observă, cine l-a ales și cum. Nici unul dintre invitați nu zicea nimic pînă la sfîrșitul emisiunii. Stăteau și se uitau. Pe vremea aia, biletele nu erau propulsate de aer comprimat, ci învîrtite de un cetățean care învîrtea o roată cu manivelă de parcă scotea apă din fintină. Învîrtea cît învîrtea, apoi trăgea un sertăras și lăsa să cadă o bilă. Bila era înmînată unui alt ins care îi deșuruba căpăcelul. Se anunța cu voce tare: „Primul număr de la extragerea a treia: unsprezece”. Cineva repeta. Toți cei din comisie notau. De ce, nu se știe. Apoi apărea pe ecran un close-up cu bila nr. 11. și tot aşa. Era alt ritm al vieții, nu se grăbea nimeni nicăieri.

**IOANA URICARIU:
„AM RATAT PEPSI-UL DE LA BĂNEASA”**

Cred că sănătatea, din cei cinci regizori, care am experiență armatei. În timpul facultății, aveam de făcut trei ani de pregătire militară, la capătul cărora urma să devinim sublocoteneni în rezervă. La începutul anului I ni s-au dat uniformele, atât cea de vară, cât și cea de toamnă/primăvară și cea de iarnă, care cuprindea mantaua lungă, teapașă, de stofă groasă mirosind a petroil. Era imposibil să te miști în uniforma de iarnă și, de fiecare dată cînd o îmbrăcam, rămîneam imobilizate cu brațele depărtate de corp, ca niște spineri în ghips. Dintr-un motiv de neînțeles, vestonul și mantaua aveau gulerele căptușite cu bucați albe de plastic care ne juleau ceafa, iar petlitele roșii trebuia să le tot coasem și descoasem. Nicicun nu reușeam să le prinDEM regulamentar. În fiecare luni dimineața ne îmbrăcam în uniformă și porneam încet-încet, ca un stol de păsări verzi, dinspre căminul de fete „6 Martie” către unitatea militară din Panduri, lîngă Academia Militară. Acolo făceam cam două ore de instrucție, după care intram în săli, pentru tactică militară. Grupa mea era păstorită de o tovarășă locotenent pe nume Luiza, care scria și poezii. Într-o din primele lectii, Luiza ne-a tînuit un mic discurs despre viitorul nostru în Armata Română. Am aflat atunci că în următorii trei ani, pe lîngă instrucția săptămînală, urma să mai petrecem trei

Legenda fotografului oficial

săptămîni la unitatea militară din pădurea Băneasa, locuind în niște barăci și făcînd instrucție „serioasă“. Apoteoza acestui efort urma să survină la capătul celui de-al treilea an, cînd aveam să fim ridicati la gradul de sublocotenent. Ocazie cu care urma să se facă o mare masă în aer liber, la care de obicei venea însoșii tovarășul colonel și la care, deși părea de necrezut, urma să ni se servească Pepsi (cîte o sticlă de persoană!). Cînd

ne-am întors din prima vacanță de iarnă, în ianuarie '90, a trebuit să predăm toate uniformele la depozitul de unde le ridicasem cu doar patru luni mai devreme. Desființarea serviciului militar al studentelor a fost, cred, printre primele cinci măsuri luate după decembrie '89. Am încercat să păstreze una din cămașile kaki, era sic să portă cămașă militară autentică, dar n-am reușit să o fraieresc pe supraveghetoarea de la depozit.

Țara lui Cum-să-te-faci-din-șef-bici

Noaptea este un sfetnic nebun. Nu e un simplu joc de cuvinte, ci o realitate tristă în care evoluază lucrurile în ultimul timp. De la o zi la alta, situații care par limpezi sănătatea peste cap de gîndirea și modul de acțiunea pestrițe ale celor care au în mînă pîinea și cuțitul.

Antrenorul echipei Steaua a fost dat afară din cauza unui gest. Cristiano Bergodi a avut puterea – pe care foarte puțini o au – de a-l scoate din vestiarul echipei, la pauza unui meci, pe patronul Gigi Becali. „Nici cînd am fost închis nu mi-am pierdut demnitatea ca acum!”, a urlat

europarlamentarul de Pipera. Consecință? În noaptea de după meci, Bergodi a fost demis, iar pînă au venit zorile, Steaua avea deja un alt antrenor.

O prevedere din Legea Educației a dispărut subit din textul final. Aceasta desena incongruență dintre o funcție de conducere în universități și o altă de demnitățile. Prin cînd misterioase, punctul respectiv din lege s-a făcut invizibil pe traseul sinuos dintre Ministerul Educației și Parlament. Ministrul Andronescu se plînge de sabotaj, iar premierul Boc anunță, cu vocea sa de preitor, că nu discută de la Roma „variante ale unora sau altora”.

Spălatul pe mîini se învață din primii ani de viață. Plurisemantici prin definiție, mulți români îl largesc acestei acțiuni aria semantică, ridicînd-o la nivel de artă. Becali se spală pe mîini de situația în care se află echipa pe care o patronează și, într-o singură desătucătă de la Bruxelles, taie capul unui antrenor și îl unge pe altul în locul condamnatului. Doi demnitari semnificativi din actuala guvernare se spală pe mîini de un fapt foarte grav, care te face să-ți amintești de felul în care se construiau, în primii ani de după 1989, diverse ordonațe de

Guvern pentru prietenii și cunoscuții.

Fără a avea aparent nici o legătură vizibilă, fotbalul și politica sănătatea și încrengătatea printre o serie de asemănări aproape perfecte. Ambele se fac la televizor, acolo unde simpla prezență îți dă tîie, președinte de club, patron, legiuitor sau ministru, valențele unei legitimități dubioase, dar cu putere de a răsurna lumea. Acolo, lucrurile clare devin tulburi dintr-o singură ridicare de ton sau dintr-o simplă luare de cuvînt. Acolo, soarta unor subordonăți sau a unor mase de oameni se joacă între două pauze publicitare.

LA LOC teleCOMANDA
Alex SAVITESCU

mai recunoaște un drept de bun-simt?

Postul Realitatea TV a lansat un joc de strategie, care se cheamă „Președintele meu“. Evident, noi, românii, îl vom accesa în draci, vom sparge toate barierele, ce mai, ne vom dovedi experti nemaiîntîlniți. și vom semăna pînă la perfecțione cu domnii din politică și din fotbal, care ne văd ca pe niște personaje bidimensionale, dintr-o țară cu placă video proastă și procesor de mîna a cîșpea.

Constantin Popescu: „Horror mi se părea străzile alea pustii și gri. Și teroarea oamenilor la gîndul că le vor fi demolate casele, ca la o ruletă rusească meschină”.

ÎN CINEMATOGRafe

Amintiri din Epoca de Aur, filmul colectiv scris și regizat de Cristian Mungiu, va rula în România sub forma a două filme distincte care vor fi proiectate în cinematografe la distanță de o lună. Prima parte, comedia *Amintiri din Epoca de Aur 1: Tovărăși, frumoasă și viață!*, va putea fi văzută începând din 25 septembrie în București, Iași, Cluj, Constanța, Timișoara, Bacău și Pitești. Partea a doua, *Dragoste în timpul liber*, va rula în cinematografe din 23 octombrie. La Iași, proiecția de gală va avea loc pe 25 septembrie, la cinematograful „Victoria”, începând cu ora 20.00, în cadrul Iași International Film Festival.

Amintiri din Epoca de Aur ecranizează cele mai cunoscute legende urbane din România anilor '80, recuperând umorul care i-a ajutat pe români să supraviețuiască perioadei.

CONSTANTIN POPESCU

„Sticlele de lapte tîrîte cu cangea, pe trotuar”

Amintirile mele din Epoca de Aur sînt o groază. Cozile la lapte la cinci dimineață, sunetul lăzilor alea de sîrmă, pline cu sticle de lapte și iaurt, tîrîte cu cangea pe trotuar (de la mașină „prin spate“), caietele, penarele chinezesti, stiloul ală stupid, chinezesc și mic, cu cap de urs panda, gumele de șters colorate care miroseau a căpsuni sau banane și din care gustam toți, că prea miroseau bine, pasta de lipit Pelican, bomboanele cubaneze, despre care un amic nu reușea să înteleagă cu ce săn, cum adică „cu baneze“, ce erau alea „baneze“? Matricolele, cravata de pionier, emisiunile TV cu coruri, Programul radio-TV, adică ziarul ală scorțos, tipărit parcă pe resturi de hîrtie igienică,

Legenda politrucului zelos

pînzele de traforaj de la orele de atelier (unele groase, rudimentare, românești și altele „nemtești“, mai scumpe și mai greu de procurat, la 25 de lei dupăna), Cico, prăjitura Excelent la 3.75 lei, țigările Golf, Cișmigiu și RT (mai tîrziu)...

Horror mi se părea opritul apei, luminii și gazelor. Era simpatic și oarecum romantic să înveți la lumina lumenării, dar totuși... Horror mi se părea străzile alea pustii și gri. Si teroarea oamenilor la gîndul că le vor fi demolate casele, ca la o ruletă rusească meschină. O casă pe lîngă care am trecut, într-o iarnă, și o băbută se auzea dinăuntru tipind: „Mi-e frig!“ și „Mi-e foame!“, sau o femeie care și-a dat foc în fața Ambasadei RFG pentru că nu a primit viză să plece. În flăcări și urlînd îngrozitor a zgîriat cu mîinile peretele ambasadei, lăsînd niște urme de funginge pe peretele de calcio vecchio, vizibile pînă nu demult, cînd clădirea a fost cumpărată de o bancă și peretele a fost zugrăvit. O portiune de vreo 10 cm nu a fost acoperită și încă se văd două urme. Mă întreb de fiecare dată cînd trec pe acolo oare cîtă lume știe de drama urmei aleia de funginge. În fine, sătăciea de povestit... Dar nu vreau să mă transform într-un moș acru și plin de povești din tinerete „la auzul cărora i se umezeau ochii“ haha.

RĂZVAN MĂRCULESCU:
„CE AMINTIRI AM DIN EPOCA DE AUR?“

Carusel

Nu vă povestesc despre cum a montat tata o sobă acasă, într-un bloc cu patru etaje din Drumul Taberei, și despre cum a găurit peretele de beton ca să scoată coșul, lovind cu ciocanul doar de două ori pe zi pînă aproape a trecut iarna. („Să nu intre vecinii la idei și să chemă sectoristul“.) Nu scot o vorbă nici despre felul în care m-am pregătit să-l întîlnesc pe Ceaușescu... Într-o zi am primit de la școală un trening și o năfrămă galbenă. Eram bucuros că m-au ales. Ne-am pregătit cu toții să formăm un steag multicolor. Ne-am înhiontă și ne-am călcat pe picioare, iar după o săptămână de repetiții a venit și marele eveniment. În ziua respectivă m-am dus echipat la școală de unde urma să ne îmbarcăm în autobuze, dar după cîteva ore a venit profesoara de sport și ne-a spus să predăm treningurile, că nu se mai ține. Am plîns, pe bune. Cîteva luni mai tîrziu s-a auzit că trece Tovărășul pe Bd. Drumul Taberei chiar pe lîngă blocul meu, aşa că m-am aşezat pe marginea drumului și am așteptat, alături de alți oameni, trecerea coloanei. După cîteva ore a apărut. Nu ne-a pus nimănui să strigăm sau să batem din palme, dar toată lumea s-a mobilizat, că poate ne filmăză. Mașina a trecut ușor, parcă l-am și zărit puțin pe Tovărășul. Apoi toată lumea a plecat acasă bombânind că de ce nu s-a oprit și la noi să-i spunem cît de rău o ducem. Nu o să povestesc nici despre cum pregăteam iarna ghețușul. Noi, cei mici, trebuia să turnăm în timpul zilei apă. Problema era un vecin care tocmai își cumpărase o Dacie Lăstun și care presăra în fiecare seară sare. Într-o noapte băieții mari au cocoțat Lăstunul pe cazanele de gunoi, care la vremea aceea erau din beton și înalțat de un metru și jumătate. Dimineață, cînd am plecat la școală, am văzut următoarele: Lăstunul cocoțat pe cazanele de gunoi, iar vecinul privindu-l fără reacție, cu baterie de la mașină în mînă. Nu vreau să vă spun aceste întîmplări ca să nu par nostalgie. Dar mi-e dor de felul în care comunicau oamenii, de glumele cu Bulă, de weekend-urile cu familia, de săpunul Palmolive care parfuma șifonierul și de nopțile cînd cîteam pînă dimineață. De fapt, terminam o carte în două zile.

HANNO HOFER

„Revoluția, cu doi ani mai devreme“

Amintirea cea mai apropiată în timp e cea în care, prin '87, făceam cu prietenii turul Bucureștiului pentru a bea o bere, și cînd în sfîrșit o găseam, era cu ulei. Azi sună incredibil, și multă lume nu prea crede, dar explicația e că sticlele de bere și de ulei arătau la fel, iar cînd erau strînse de la populație prin centrele de achiziție, nu erau curățate bine și ajungeau unele la fabrica de bere, altele la cea de ulei. Nici acolo nu mai erau curățate, și gata dezastrul. De-acolo, certuri cu chelnerii: „E cu ulei!“ . „Să eu ce să fac?“

Alta, legată tot de sticle: aveam niște prieteni care rezistau un sezon întreg la Costinești doar din colectarea și vînzarea lor. Era unul mai bătrîn, la vreo 28-30 de ani, care avea niște ajutoare mai tinere (printre care uneori și eu), și împreună băteau Costineștiul în lung. (Lat încă nu era.) Cel mai în vîrstă avea niște ochi de soim și detecta orice sticlă, chiar și aruncată prin tufișuri. Făcea cu mîna un semn scurt în direcția sticlei, și locotenentul său se și arunca s-o scoată. Apoi ori le duceau la o terasă de unde încasau garanția, ori direct la centrul de colectare unde luau 2 lei pe sticlă/borcan.

Lucram la Teatrul German din Timișoara. Era imediat după ce se hotărîse că teatrele din țară trebuie să se autofinanțeze. În sala noastră se mai făceau, de nevoie, seri de varietați sau de video, iar personalul, de la actor la mașinist, era detasat și la alte activități cu iz cultural de prin

Legenda politistului Iacob

oraș, pentru a contribui la bugetul teatrului. Așa am ajuns să rup bilete la „Săptămîna Culturii Iugoslave“, la cinematograful Capitol. În seara respectivă se dădea un film cu Lepa Brena, un îndoiosnic superstar iugoslav, o doamnă foarte bine care cîntă un fel de manele sîrbești, gen numit Turbofolk. Se știa că într-una din secvențele fil-

mului, „actrița“ își arăta sînii, lucru de neacceptat, mai ales că în sală se aflau și oficialitate din oraș, dar, fiind că secvența nu putea fi pur și simplu tăiată (pelicula fiind proprietatea statului iugoslav), i s-a ordonat proiecționistului ca pe toată durata secvenței să acopere cu ceva obiectivul de proiecție. Ceea ce omul, cu regret, a și

făcut, cu ochii pe secundar, avînd totuși grija să acopere în ultima clipă cu putință, sporind astfel efectul dramatic. Au fost cele mai lungi 40 de secunde de întuneric la care am asistat vreodată. După cum se manifestau bărbății din sală, am crezut – îmi spun azi – că revoluția se declanșează cu doi ani mai devreme.

Aurora Liiceanu: Prin Perdea

CARTEA

„Suplimentul de cultură” vă oferă un fragment în avanpremieră din volumul *Prin perdea* de Aurora Liiceanu, în curs de apariție la Editura Polirom, în colecția „Ego.Grafii”. Cartea recompune din fragmente mare parte din viața autoarei, din perioada studiilor și pînă în anii postdecembriști. În prim-plan se găsesc fiul acesteia, dar și traseul profesional, cu interesante considerații referitoare la psihologie sau la maeștrii cu rol formator pe care i-a cunoscut.

N-ai ce face, te duci unde „ți se dă”

„Meditația transcendentală” și urmările ei mi-au schimbat mult viața. Era în anul 1982. M-a făcut să suport umilințe pe care nu credeam că le voi întîlni în viață, dar și reflectii asupra imprevizibilului. Fusesem programată educational „să trăiesc din cap”, să am o profesiune în care să-mi folosesc capul. Dar lucrurile au luat o întorsătură neașteptată. „Să trăiesc din mîini”, să ies din lumea academică, aşa cum era ea, fără a te motiva să crești pentru că nimeni nu promova dacă nu făcea compromisuri. Unii le făceau fără ideea de a crește, ci doar cu pofta de privilegii, pentru că tot ce părea normalitatea într-un sistem de valori trebuia privit ca favoruri. Si favorurile facute de partid cereau loialitate și solidaritate.

Am citit undeva că directorul unei mari companii, un om cu o poziție socială de invidiat, își amintea că, lucrînd în tinerete, în cursul unei veri, ca zugrav decorator într-o echipă de oameni simpli, tatuati, fără nici o formă intelectuală, constatașe: „Dacă aș fi întrebat ce am învățat, aș răspunde simplu că am învățat să zugrăvesc. Dar lectiile adevărate pe care le-am învățat sunt cu totul altele. Există anumite momente în viață din care nu pot învăță nimic dacă nu cunoști o altă muncă decât cea care reprezintă cariera profesională“.

Dislocarea dintr-un context familiar și plasarea într-unul complet nou, aşa cum s-a întîmplat cu psihologii după ce au fost pedepsiți de partid din cauza „Meditației transcendentale”, seamănă, oarecum, cu experiența de viață a directorului de mai sus. Diferența este că el nu a fost pedepsit, ci a găsit că schimbarea era ceva necesar lui. Pe cînd în cazul psihologilor, schimbarea bruscă de identitate a căzut ca un trăsnet. Ea a marcat sfîrșitul unei perioade de de lîncezelă, de „nimic nu se întimplă“.

Andrei Pleșu scria în anul 2000 despre „elita de seră“, referindu-se la anumite categorii profesionale și la felul în care trăiau ele în anul 1982: „Evorba de comunitatea restrînsă a scriitorilor și artiștilor, organizați în uniuni de creație, un fel de rezervații bine supravegheate, în care o subzistență acceptabilă era oferită în schimbul dezimplicării din imediat sau a unei implicări triumfaliste“. Psihologii nu aparțineau acestei elite de seră, nu aveau nici pe departe avantajele acestor categorii profesionale, dar viața în lumea academică era cea a unor marginali, a căror activitate nu interesa pe nimeni, odată ce nu amenința regimul politic.

Cercetătorii din științele sociale, din care făceau parte și psihologii, trăiau și ei, deci, într-o seră, mai puțin confortabilă, dar comodă. Spre deosebire, însă, de artiști, unii dintre noi erau frustrați de lipsa de recunoaștere socială, de imposibilitatea de a călători, de a comunica și cu psihologi din alte țări – vagi relații cu alte institute existau numai între țările comuniste –, de indiferență și indulgență oficialilor față de nobila noastră îndeletnicire.

Tin minte că o persoană cu o poziție înaltă în ierarhia academică a științelor sociale ne-a chemat la el în birou, a luat un manuscris gros de pe masă, reprezentând cercetarea unui grup de cercetători din Institutul de Psihologie, l-a ridicat, l-a cîntărit, a menționat cît costa, adică salariile cercetătorilor, și a încheiat discuția pe un ton superior, ca și cînd salariile noastre reprezentau o favoare a conducerii. Nimeni dintre noi nu a avut curajul să-i spună că în costurile de salariaj intra și fotoliul lui, iar el nu avea altă sarcină decât să vegheze să fim cuminți, să stăm cu capul plecat. De ce? Pentru că viața noastră de cercetător nu era grea. Puteai să-ți crești copiii, fără o învoie dificilă, mai puteai lucra acasă, puteai să mergi sau

nu la bibliotecă. Condica de prezență era mai mult formală, sporadic folosită. Ne simteam, fără îndoială, exceptații de la triul mizer al celor care se duceau la muncă pe întuneric și veneau acasă după-masă. Puteam avea relații cu colegi din alte institute, îi puteam vizita în timpul orelor de program.

În acest context de lîncezelă și lipsă de orizont, „Meditația transcendentală“ a căzut ca un trăsnet, întrerupînd zbuciuiala noastră științifică și culturală. Peste noapte ne-am trezit muncitor necalificați, căutînd să ne mobilizăm mecanisme adecvate de adaptare la o lume pe care n-o cunoșteam, o lume în afara mediului nostru nesănătos, dar protector. De aceea, angajarea mea ca muncitor necalificat mi-a părut o întîmpinare suprarealistă.

La desființarea institutului venise o comisie de la Ministerul Învățămîntului – institutul ținea de acest for – și un tovarăș Iliescu – nici o legătură cu Ion Iliescu – ne chema pe rînd. Nu știa ce i-a întrebat pe colegii mei, dar cînd m-a chemat, s-a uitat lung la mine și m-a întrebat, cu o privire total absentă și cu o expresie a fetei total plăcătă, ce știa să fac. Nu mă așteptam la această întrebare și, în același timp, stiam că nu-l interesează ce știa să fac pentru că acest lucru nu intra în decizia partidului. Am stat puțin pe gînduri și probabil că să nu încep să-i spun că sunt cercetător totuși, a reluat întrebarea sub forma „Ce altceva știi să faceti?“. Am înțeles că nici nu-l interesează acest lucru, dar am răspuns că știa să cos. Mi-a plăcut mult să cos și chiar am cîștigat bani din cusut rochii cînd am ajuns la fabrica „Suveica“. Leafa era cea mai mică pe economie, nu primeam nici alocație pentru copil. Aveam 1.200 de lei și plăteam 7 lei pentru nu mai ștui ce. Aveam rată la apartament 600 de lei și aceeași sumă pensie alimentară pentru copil. Tatăl fiului meu era la studii în Germania, iar eu mergeam lunar la mama lui și primeam acești bani, lăsîndu-i o chitanță. La desfacerea contractului de muncă de cercetător, salariul meu era de trei ori mai mare, puțin peste.

Am aștepat să primesc decizia de

Aurora Liiceanu

PRIN PERDEA

Aurora
Liiceanu

POLIROM

angajare, dar ea a întîrziat și, văzînd că toți colegii mei erau deja plasați, am devenit neliniștită. Am gîndit că pot face eu încercarea de a-mi găsi un loc de muncă. Pe strada Avrig, la doi pași de mine, de unde locuam, era o fâbrică de oglinzi de biciclete și m-am dus acolo, să văd dacă mă pot angaja. Mă gîndeam că sănătos, dar nu se poate. Evident, am cerut un post de muncitor necalificat.

La fabrica de oglinzi erau oameni drăguți, camerele în care se lucra erau mici, birourile și mai mici. Le-am spus că habar n-am să fac oglinzi, dar că pot învăța, că nu mi se pare că nu pot să fac oglinzi după o practică oarecare. I-am spus directorului ce este cu mine și mi-a răspuns prietenesc că a mai venit cineva ca mine, dar nu se poate. M-ar fi angajat dacă nu veneam cu tinicheaua de coadă.

Sora mea îmi căuta și ea un post de pontator pe şantier, adică să scriu cînd pleacă și cînd vin oamenii la muncă. Sau cam aşa ceva înțelesem eu. Cel rugat să vadă dacă mă poate angaja, cînd a auzit de „meditația transcendentală“, i-a spus că este imposibil. Partidul află totul și se interesează de orice om angajat.

Începusem să mă îngrijorez, eram tristă și atunci am decis să mă duc la un sector, să caut un loc de muncă. Am ales sectorul 3 pentru că știam unde este. Era o casă de cartier, mai mare, cred că naționalizată. M-am dus de dimineață și femeia de serviciu mi-a spus că „șeful a venit, dar bea cafeaua“. Am așteptat și cînd am intrat, am văzut un birou urias, cu ceva dosare pe masă, un scaun în fața biroului – ca la pașapoarte, să simt că distanță socială și mare – și pe un fotoliu la birou, un bărbat de vîrstă medie, fălcos, masiv. Figură cu totul banală. O bibliotecă goală, în afara unor broșuri puse strîmb. Un covor vechi, praf, urît, ceva din atmosferă din *Marile speranțe*. Dar foarte săracăios. Se vedea că nu se stătea în birou. Șeful mi-a spus să stau pe un fotoliu albastru, uzat. M-am așezat și i-am spus clar: „Vreau un loc de muncă de muncitor...“. M-a întrerupt, întrebîndu-mă „Ce?“. Am adăugat: „Necalificat“. Nu se aștepta la cuvîntul „necalificat“. Nedumerirea lui s-a transformat în interes. M-am simțit obligată să-i spun că am fost implicată în meditația transcendentală. Habar n-avea ce-i aia. I-am repetat. Degeaba. A pus mâna cu un aer bănuitor pe telefon și a format un număr. Cred că la un superior. A cerut legătura cu un tovarăș. Nu a avut nici un preludiu telefonic cu el, cred că nu știa cum să scape de mine

şi în timp ce mă scruta din priviri, îi spunea că a venit cineva la el să-i ceară un loc de muncă. Probabil că a fost întrebat „cine“. Iar m-a analizat şi i-a spus: „O doamnă“, a urmat o pauză. Mi-am dat seama că va spune ceva de meditaţia transcendentală şi că va avea dificultăţi pentru că uitase ce-i spusesem. A simţit că mi-am dat seama şi am pronunţat clar „meditaţia transcendentală“. A repetat: „O doamnă transcendentală“. Nu ştiu ce i s-a spus de la capătul celălalt al firului. N-a durat mult discuţia lor. El părea uşurat şi gata să cădă în plăcuteala lui iniţială. A închis telefonul şi mi-a spus sec: „N-am“. Ulterior, a adăugat: „Nu se poate la noi, locuî în alt sector“, probabil ca să nu-mi treacă prin cap să insist.

Peste un timp un coleg al surorii mele, foarte bine plasat profesional şi politic, i-a spus că vrea să mă ajute. M-am întîlnit cu el, am băut o cafea şi la plecare mi-a pus mîna suspect de îndelungat, stăruitor, pe mijlocul spotelui. Era vară. I-am spus că nu port sutien. A rîs, prea puţin Jenat. După foarte puţin timp mi-a propus să merg cu el în străinătate, să lucrez la un proiect, să stau acolo doi ani, eventual să aranjeze să-mi iau şi copilul. Mi-a mărturisit că apreciază mult inteligenţa mea, că răspunsul meu la întînlirea la cafea i s-a părut plin de umor, că întînlirea noastră i s-a părut providenţială. În sfîrşit găsise o femeie inteligentă şi-si dorea să avem o relaţie oficial profesională, neoficial intimă. Si, desigur l-am refuzat, a decis că mă va ajuta şi voia să mergem împreună la altă făbricuţă. Era mai simplu în medii mici să aranjezi o angajare. Stiam că mă poate ajuta, era o persoană în termeni foarte buni cu regimul.

I-am telefonat lui Catrinel Pleşu să mă sfătuiesc cu ea cum să mă îmbracă să corespund angajatorului, gîndindu-mă că acest lucru este important. Mă urmărea experienţa fericită a Irinei Nicolau, care reuşise să facă o bună impresie cînd a cerut a nu ştiu cîta oară vîza să meargă în Grecia, la rude. Ea pleda pentru a impresiona pe cel care decidea obţinerea vizei printre un aspect foarte modest. Susținea că trebuie să ai o expresie de persoană nedescarcătoare, chiar troglodită, prost îmbrăcată, care să nu trezească vigilenţa funcţionarului-activist.

AUTORUL

Aurora Liiceanu, doctor în psihologie, a lucrat în cercetare şi a predat psihologie la diferite universităţi din Bucureşti, dar şi la UQAM (Canada) sau EHESS (Franţa). În prezent, este cercetător senior la Institutul de Filosofie şi Psihologie „Constantin Rădulescu-Motru“ din cadrul Academiei Române. De aceeaşi autoare la Editura Polirom au apărut *Rănilor memoriei. Nucşoara şi rezistenţa din munţi* (2003).

» „(...) De astă îmi place şi titlul acestui mic volum, **Prin perdea, care păstrează ceva din contururile incerte ale unei lumi bine cunoscute şi totuşi pline de mister, ceva din palpitul perdelei pe care vîntul o face să unduiască între noi şi lumea de afară, o umbă dulce care face, nu ştiu prea bine cum, ca viaţa să fie suportabilă şi chiar interesantă.**“ – Zoe Petre

Am preferat sfatul lui Catrinel. Ea mi-a spus pe un ton convins să mă îmbrac eleganţă şi chiar aşa am făcut. Eleni, prietena mea din Grecia, îmi trimitea lucruri frumoase, care nu se găseau la noi. Mi-am pus o rochie minunată din mătase albă cu cocori verzi şi, evident, şi cu negru. Alb, verde şi negru este o combinaţie foarte sofisticată, mi-am zis eu. Ciocurile cocorilor, care erau în diferite poziţii de zbor, cu aripile fie desfăcute, fie în curs de desfacere, erau negre. Aveam sandale şi geantă minunate, din piele. Materialul era ca o stampă. Catrinel avea o rochie, parcă făcută de mine, din acelaşi material pe care-l găsise într-o paraşută. Stăteam frumos pe un fotoliu, aşteptându-l pe colegul surorii mele să vină. Avea maşină. Un lucru demn de considerat la acea vreme. După ce a apărut, nu a comentat aspectul meu, dar m-a întrebat unde este baia. I-am spus. Eu stăteam în continuare neliniştită pe fotoliu, gîndindu-mă dacă voi reuşi să mă angajez şi deodată mă trezesc cu domnul cu pricina gol puşcă, doar cu şoşete, în mijlocul camerei. Ce faci într-o asemenea situaţie? Pe moment, rămîn înmormurită, apoi începi să gîndeşti. Febril, cu o agitaţie mai degrabă biologică, nedumerită, dar impacientată, latent activă. Am făcut probabil o figură atât de agresivă, fîşind din disperarea mea de a fi ajutată, dar şi de neaşteptata apariţie, fară să mă gîndesc nicidcum la situaţia în care mă găseam, încît persoana cu pricina s-a dus să se îmbrace. Totul s-a terminat mizerabil. Nu am fost angajată. Nici nu mai ţin minte cum s-a petrecut întrevaderea cu cel care părea angajator. Mi-a rămas în minte doar certitudinea că eram vulnerabilă, eram în vitrina vieţii şi mi-aş fi dorit să redevin copil, să mă duc la tatăl meu să mă plîng, să-i spun ce am pătit. Dar acest lucru nu-l mai puteam face.

Ceea ce, însă, m-a minunat nu a fost discrepanţa totală între ce-i trecuse lui prin cap şi ce aşteptări aveam eu. Evident că mi-am dat seama chiar atunci, din moment ce m-am trezit, că scăpat dintr-o paraşută, cu un bărbat gol în cameră. Nu era vorba de plasarea amîndură în acelaşi spaţiu, un tablou ca un colaj, total incongruent, suprarealist, ci de faptul că cineva, total opac la ce-i comunică non-verbal celălalt, prin simpla sa prezenţă într-un anumit fel, îşi alege o acţiune total independent. În cultura noastră este adevarat că iniţierile de acest tip aparţin bărbatului, cel care riscă o respingere, un refuz, mai mult sau mai puţin explicit. Oricum, atenţia lor trebuie să fie mare. Ei se expun. Femeia este protejată, nefiind actor al iniţierii. Şi chiar dacă unei femei îi trece prin cap să ia iniţiativa, tradiţional o face pe cai ocolite, foloseşte adesea un cod. Din această cauză a apărut limbajul evantaiului. Există, desigur, devoratoare de bărbaţi, Casanove feminine, dar nu la tot pasul.

Ulterior, mi-am dat seama că o femeie singură nu are şanse. Bărbaţii au un simt teribil în a detecta prada vulnerabilă. Dacă chemi pe cineva să repare prin baie sau la telefon sau orice altceva şi cînd acesta sună şi vede că-i deschide o femeie, acest cineva, totdeauna un bărbat, va înțelege, indiferent de cum arăta, că ești vulnerabilă, că nu există în casă un bărbat, indiferent cum ar arăta el, care s-ar confrunta în termeni de apartenenţă la acelaşi sex cu el. El, reparatorul, te va privi cu simpatie, poate chiar prea simpatic, şi se va gîndi: este singură, am o persoană vulnerabilă, am să-i iau banii, am să-prostesc! Si aşa şi este.

Experienţa de viaţă a unei femei care se descurcă singură în administraţia vieţii nu este deloc lipsită de umilită.

www.radiocultura.ro
un proiect Radio România Cultural

Radio România Cultural
cultural.srr.ro

Centrul Naţional al Dansului

BĂI EFEMERULE!

PLATFORMA DANSLUI CONTEMPORAN

17-20 09/2009

„Famous-Seamus”, în curînd, în ediţie de lux, la Polirom

Tara mlaştină şi alte poeme: o selecţie a celor mai importante poeme ale lui Seamus Heaney, laureat al Premiului Nobel pentru Literatură, 1995

în traducerea lui Dan Sociu, cu ilustraţii de Tudor Jebeleanu

„Se spune că, pe vremuri, Sfîntul Kevin se ruga, în genunchi, cu mîinile întinse în formă de cruce. Astă se întîmplă la Glendalough, într-un complex monastic nu departe de locul unde trăiesc eu. Aşa, cum se rugă Sf. Kevin, o mierlă a confundat braţele sale încrucisate cu vreo încrăciună, s-a aşezat pe ele, a depus ouă şi a început să le cloacească de parăcă ar fi fost pe o ramură de copac. Kevin, coplegit de milă şi constrîns de credinţă să iubească viaţa din toate creaţiile Domnului, a stat nemîşcat zile şi săptămîni, pînă cînd aceştia au învăţat să zboare. Această imagine, care surprinde punctul de întîlnire dintre natural şi ideal, mi se pare a fi esenţă poeziei.“

(Seamus Heaney)

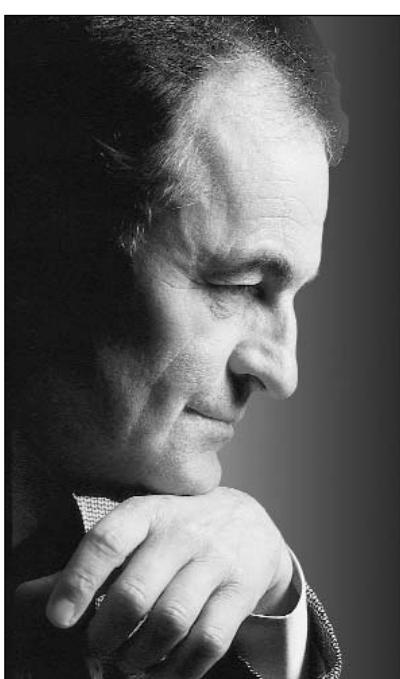
„Sînt mulți dirijori azi care nu au împlinit 30 de ani și care dirijează Simfonia a IX-a sau a VI-a de Mahler. Nu știu cât de multă implicare interioară pun în demersul lor, dar mi se pare uimitor. Să dirigezi Bruckner la 30 de ani!”

CHARLES DUTOIT, DIRIJORUL ROYAL PHILARMONIC ORCHESTRA DIN LONDRA:

„Chiar ieri l-am auzit pe Enescu cîntînd pe YouTube...“

Pe 11 septembrie, Charles Dutoit a dirijat Royal Philharmonic Orchestra din Londra, în cadrul ediției de anul acesta a Festivalului „George Enescu“. Solistul acestei reprezentări a fost schimbat în ultima clipă, locul pianistei Martha Argerich fiind luat de violonistul Nigel Kennedy.

Fondată în 1946 de către Sir Thomas Beecham, Royal Philharmonic Orchestra din Londra a fost condusă, de-a lungul timpului, de mari dirijori, printre care Rudolf Kempe, Antal Doráti, André Previn și Vladimir Ashkenazy. Începînd cu stagiunea 2009/2010, Charles Dutoit este directorul artistic și dirijorul principal al orchestrei.

Interviu realizat de Marius Constantinescu, TVR Cultural

Mai multe schimbări de program și, în final, o schimbare de solist pentru concertul dvs. de la București. Cum reacționați în astfel de situații?

Se întâmplă tot timpul. Am avut deja un turneu foarte lung, iar pianista Martha Argerich nu a cîntat în toate concertele, pentru că nu s-a simțit bine. Violonistul Nigel Kennedy e foarte bun, am concertat deja împreună la Copenhaga. E simpatic, deci tot răul spre bine.

Nigel Kennedy e cunoscut în toată lumea pentru spiritul lui nonconformist, electrizant. Mă întrebam dacă viziunea lui asupra muzicii o întîlnescete pe a dvs.?

Îl cunosc de cel puțin 25 de ani, știu ce fel de muzician este. Îmi place foarte mult. E proaspăt și divers. O figură!

Chiar dacă aveți un repertoriu encyclopedic, de-a lungul anilor v-ați dovedit atașamentul pentru școala franceză și cea rusă. Între acestea două, geografic și stilistic, îl găsim pe Enescu. Unde îl plasați în rama secolului XX?

Mai întîi vreau să vă spun că aveți o idee gresită despre repertoariul meu, băzată doar pe înregistrări. Știu că am fost 25 de ani director muzical la Montreal și am făcut 230 de lucrări diferite...

De aceea am spus că aveți un repertoriu encyclopedic!

Am dirijat mult Enescu, cele două Rapsodii, suite, simfonii. Îl cunosc muzica de foartă multă vreme, pentru că am lucrat cu Menuhin. Este un autentic compozitor internațional, chiar dacă foarte român la rădăcină. A fost și un profesor renumit, compozitor, dirijor, pianist, violonist, tot ce vrești...

Și de ce ar avea nevoie pentru a trece o dată pentru totdeauna în esalonul I al componisticii secolului XX?

Cred că nu este cunoscut suficient. Rapsodia I e scliptoare și se cîntă peste tot. Enescu va fi descoperit în viitor. Maiales opera lui, *Oedipe*, nu se cîntă îndeajuns. Dacă mă gîndesc, de la premiera sa din 1936, nu a fost pusă în scenă

foarte multă vreme. Îl cunosc pe Lawrence Foster, sănsem prieten și am vorbit despre asta.

Lui i se datorează o înregistrare celebră a operei.

Corect. Eu cred că secolul XX îl va face dreptate deplină lui Enescu. Aproape jumătate de secol desparte primele lui piese de cea din urmă Simfonia de cameră. În acest timp, stilul lui s-a schimbat atât de mult, încît va mai dura pînă cînd lumea va conștientiza asta. De exemplu, Sonata III pentru vioară e o capodoperă. Toată lumea e de acord că e una dintre cele mai bune sonate ale secolului XX. Noi între noi, muzicienii, avem un foarte mare respect pentru Enescu. Ideea e să îl impunem și publicului. Ce bine era acum 50 de ani! Aveam o jumătate de secol de muzică mai puțin. Intervalul acesta e foarte important, pentru că a dat compozitorii ca Penderecki, Ligeti sau minimalistii americani Philip Glass sau John Adams. Ei sunt foarte cîntări. Acum jumătate de secol, nu există nici unul dintre aceste nume, în schimb Mahler abia începea să fie interpretat. E un exemplu foarte bun pentru a înțelege ce se întâmplă cu Enescu. Mahler a murit în 1911 și abia în 1961 a devenit un compozitor internațional. La fel s-a întîmplat cu Shostakovici. Azi, Shostakovici se cîntă mai des decât Beethoven. Enescu așteaptă chiar la colț.

O parte a concertului dvs. de la București e dedicată uneia dintre cele mai formidabile piese ale repertoriului simfonic: Tablouri dintr-o expoziție de Mussorgski/Ravel. Există o lucrare care să combine mai bine grandoarea rusească și strălucirea franceză?

Sînt multe legături între muzica rusă și cea franceză. Mussorgski a fost admirat de Debussy și sînt convins că fragmentele din *Boris Godunov*, dar și din lucrările antecesorilor lui i-au influențat pe compozitorii occidentali. Nu în mod special pe Ravel, care a fost rugat de Sergei Diaghilev să orchestreze *Tablouri*. Ravel a început cu... finalul, cu *Marea poartă a Kievului*. Sergei Koussevitsky, care a dirijat-o pentru prima dată, l-a întrebat pe Ravel de ce. Răspunsul lui Ravel a fost: „Pentru că era cea mai ușor de orchestrat“. E aproape incredibil! Si apoi, nici nu sună foarte... rusesc. Sînt mulți care afirmă că în

tandemul Mussorgski-Ravel, e mai mult Ravel decât Mussorgski. Tind să fiu de acord, pentru că limbajul este al lui Mussorgski, dar sunetul e al lui Ravel. Si alții au încercat să facă orchestrații pentru *Tablouri*. Eu știu cel puțin cinci: Walter Goehr, Michail Tushmalov e primul, Leopold Stokowski, Vladimir Ashkenazy. Trebuie să ai o anumită doză de curaj să propui o variantă nouă de orchestrație pentru *Tablouri* și să atingi magnificența lui Ravel, care este numărul I în orchestrație, alături de Rimsky-Korsakov, Richard Strauss sau Gustav Mahler.

Bydlo, Baba Yaga, Marea Poartă a Kievului sînt toate mișcări foarte spectaculoase. Cînd știți să trageti linia, pentru a păstra totuși puritatea muzicii și a nu o transforma într-o demonstrație de acrobatie orchestrală?

Piesa trebuie luată asa cum este: o promenadă într-un muzeu, ceea ce nu este doar în imaginația compozitorului. Tablourile muzicale corespund unor tablouri reale de Viktor Hartmann. Sigur că te uiți la unul dintre ele, îi auzi muzica, apoi te îndreptă spre altul și ai promenada, legătura, care începe cu trompetă, revine apoi cu cornul, apoi din nou cu trompetă. Nu e ușor să le faci să funcționeze, dar muzica e genială. Si foarte vizuală.

Eu, cînd ascult Marea poartă a Kievului, mai ales finalul, am senzația că mai e doar un pas pînă la un concert rock. Efectul e formidabil!

Așa este. Sună fantastic!

Ati afirmat odată că un dirijor mare nu reprezintă aproape nimic fără o mare orchestră. Există formații pre-dispusă unor anumite școli compozitive?

Sînt convins că Filarmonica „George Enescu“ (pe care am dirijat-o cu multă vreme în urmă) cîntă Enescu mai bine decât alții, pentru că știe de unde vin toate aceste melodii și ritmuri. E o anumită nonșalanță în acel început, cu sonorități nordice, care se transformă într-o adeverătă frenzie la final. Muzicienii români au asta în singe. Noi nu, dar sănsem profesioniști și încercăm să compensăm. Eu sănsem dirijorul șef al Philadelphia Orchestra, precum și directorul muzical al Royal Philharmonic. Am

ocupat mai multe astfel de poziții, în Montreal pentru 25 de ani, la Paris, la Tokyo, aşa că știu toate stilurile. Aș spune că nu neapărat francezii îl cîntă pe Debussy și pe Ravel cel mai bine...

Sensibilitatea muzicală este condiționată de naționalitate?

În Franța, mai ales în orchestrelle pariziene, sănsem probabil cei mai buni instrumentiști din lume. Problema este să cînte împreună, să formeze o școală, să aibă această atitudine orientată spre ansamblu, ceea ce găsim la britanici. Ei nu sănsem frustrați de faptul că sănsem membri unei orchestre. În America e la fel. În Franța au fost educati să dorească să fie soliști, nu le place grupul și cîteodată se simte. Sigur, pot face lucruri superbe. Ca să răspund întrebării dvs., nu neapărat în Franța se aude cel mai bine muzica franceză. Un alt exemplu este Berlioz, care nu a fost niciodată nici prea cîntat, nici prea iubit în Franța. Ca și Enescu, Berlioz a trebuit să aștepte ca opera sa *Troienii* să fie cîntată fără tăieturi la Opera din Paris, abia în 1990.

Da, pentru deschiderea Operei Bastille.

Exact.

Chiar și Metropolitan-ul a propus-o înainte!

Ei însuși am dirijat-o la Los Angeles, iar Colin Davis a făcut-o la Covent Garden. Această muzică era cîntată peste tot, mai puțin în Franța, ceea ce e bizarr. Sînt sigur că, dacă aș avea timp, aş cum avea Celibidache 10 repetiții pentru un concert, după cîteva luni sau un an, orice orchestră ar putea cînta la superlativ orice fel de muzică. Trebuie să tii cont de școală, dar și de sonoritatea

„Din cauza televiziunii, cea mai importantă inventie a secolului XX, pînă și opera a ajuns în casele oamenilor, cu subtitrare cu tot. Nu mai trebuie să mergi la Covent Garden ca să vezi Aurul Rinului sau Walkyria, acum le ai acasă cu traducere.“

» „În Franța, mai ales în orchestrele pariziene, sînt probabil cei mai buni instrumentiști din lume. Problema este să cînte împreună, să formeze o școală.“

sălii de concert de rezidență. Sunetul Orchestrei Concertgebouw e strîns legat de sala pe care o are la dispoziție.

Spuneti, aşadar, că sunetul orchestrei este șlefuit și de sala în care cîntă cel mai des?

Și de școală din care provine dirijorul, pentru că nu toți sunt interesați de origine sau au instinctul de a simți specificul fiecărei școli. Trebuie să găsești un sound adecvat pentru orice stil. Eu urăsc sound-ul internațional, sound-ul *passe-partout*. Acum orchestrele trebuie să cînte de toate, stagiuurile săt lungi, săt multe concerte...

...din ce în ce mai puțin timp pentru repetiții...

Trăim într-o societate de consum, în care trebuie să cîntăm multe programe. Nu era cazul înainte, cînd stagiuile erau mai scurte, era timp pentru repetiții. Adăugați la acestea calitatea sălui. La Cleveland, de exemplu, încă se mai simte influența lui George Szell, a lui Fritz Reiner în Chicago, toți cei mari, la Boston a lui Koussevitsky și a lui Charles Munch. Există o memorie colectivă care face ca o orchestră să-și păstreze tradițile. La Philadelphia, de pildă, una dintre cele mai vechi orchestre din America, sunetul este foarte legat de Leopold Stokowski și de Eugene Ormandy, dar și de repertoriul pe care l-au făcut cel mai mult: Rachmaninov, care a trăit acolo, Sibelius, Prokofiev, Shostakovici, muzica tardoromantică.

Ca director muzical la Royal Philharmonic Orchestra, este datoria dvs. să imaginati programe care să sublinieză calitatea unor lucrări deja foarte cunoscute, dar să aducă și altele din umbră. Pe cine vă concentrați în această perioadă?

E foarte dificil să vorbesc despre asta, dacă stau să mă gîndesc la viața unei orchestre londoneze. Muzicienii Orchestrăi Filarmonei Regale trebuie să cînte cam în fiecare zi. Dacă nu cîntă, nu săt plătiți. Cîteodată trebuie să accepte niște condiții pe care alte orchestre nici nu le-ar lua în calcul: să cîlătorescă, să repețe puțin, să cînte în aceeași zi, să plece apoi. Fac turnee multe, e adevarat, dar turneul este viața lor. Pe de altă parte, trebuie să vindem aceste concerte, să facem săli pline...

...cu lucrările ultracunoscute...

Din păcate, da. Dacă ai o orchestră cu posibilitatea unei stagiuiri la ea acasă, ca la Berlin sau New York, e diferit. Acolo trebuie să vinzi abonamente, iar oamenii nu le cumpără doar ca să audă simfoniile lui Beethoven sau Dvorák. Vor o masă bună, copioasă, un adevarat bufet, din care să aibă ce să aleagă. Din păcate și asta se schimbă. Azi e greu să vinzi abonamente. Pe vremuri, era o onoare să ai abonament la New York Philharmonic sau la Philadelphia Orchestra, cu 16 concerte într-un an. Azi se vinde pachete de 3-4 concerte, iar alegerea e mai dificilă. Si mentalitatea publicului s-a schimbat. Tinerii nu urmează în mod obligatoriu

modelul anterior. Decenii la rînd am avut oameni pentru care muzica era o parte esențială din existența cotidiană. Sunt convins că mai sunt și aici, ca și în Germania, oameni care merg la un concert ca la o ceremonie. Trebuie să îi atragem și pe tineri la concerte, dar ei sunt foarte răsfătați, pentru că găsesc totul pe Internet. Trăim într-o societate informațională, unde, cu Google și YouTube, ai toți marii artiști la îndemînă. Chiar ieri l-am auzit pe Enescu cîntând pe YouTube...

Eu v-am văzut pe dvs.!

E incredibil! Ar trebui să fie incitant pentru oameni să vină în sala de concert și să audă muzica pe viu. Grijă noastră nu este supraviețuirea, ci mulțumirea a cît mai mulți. Societatea noastră este orientată și spre vizual. Din cauza televiziunii, cea mai importantă inventie a secolului XX, pînă și opera a ajuns în casele oamenilor, cu subtitrare cu tot. Nu mai trebuie să mergi la Covent Garden ca să vezi *Aurul Rinului* sau *Walkyria*, acum le ai acasă cu traducere. Poate nu știi germana și, chiar dacă știi, e posibil să nu înțelegi, pentru că toți cîntăreții sunt ruși sau americani. DVD-ul și televiziunea au schimbat, și ele, percepția societății.

Dacă tot am ajuns la capitolul operă, v-ai descrie odată ca un dirijor simfonic, care face operă doar ca hobby. A fost o decizie pe care ati luat-o de la început sau doar o întîmplare?

Ei vin din lumea muzicii de cameră. Am fost violist, am cîntat într-un cvartet de coarde, apoi într-o orchestră de cameră, pentru că trebuie să îmi cîștig traiul și să îmi plătesc studiile.

Mulți dintre colegii mei au început ca pianisti și făceau corepetiție la operă. Apoi am început să dirijez, iar lucrările s-au legat între ele foarte rapid. Nu am avut niciodată acele luni necesare pentru a pregăti o operă. Pentru o premieră ai nevoie de 4-6 săptămâni. Nici azi, la vîrstă mea, nu aş avea cum să găsesc răgazul acesta pînă în 2014. Am ales să fac doar lucrările care mi-au plăcut, cîteva producții la Met timp de 3-4 ani...

Povestirile lui Hoffmann...

Faust...

Samson și Dalila...

A, deci știi toate astea! Cu...

Shirley Verrett și Plácido Domingo!

Ce bine că știi! Am făcut *Samson* și la Covent Garden și multe opere în concert.

Tocmai! Dacă ați avut o reținere vizavi de opera pe scenă, asta nu v-a împiedicat să faceți concerte și, mai ales, să acompaniați cîteva legende ale liricii, începînd cu Leontyne Price – există o înregistrare video celebră a unui concert de la Montreal, pînă la Jessye Norman sau Renée Fleming.

Iubesc muzica de operă și nu pierzi timpul în concert. Am dirijat mult Puccini – *Boema*, *Tosca* (pe care le-am făcut și pe scenă). Am dirijat *Pélleas și Melisande* de Debussy, dar niciodată pe scenă. Nu-mi place ideea. Vorbim despre o operă care este, în egală măsură, un poem. El trebuie cîntat publicului astfel încît să înțeleagă fiecare cuvînt. Sonoritatea cuvîntului este foarte apropiată de cea a orchestrei. Am dirijat *Inelul Nibelungului* în Buenos Aires, pentru că s-a potrivit bine cu o stagjire în care am avut multă treabă în America de Sud. Am făcut și *Olandenzul zburător*. Cred că fiecare muzician, fiecare dirijor, în special, trebuie să treacă prin creația lui Wagner. A fost o chemare pe care am simțit-o în ultima vreme: aceea de a aprofunda anumite partituri. Poate de aceea am nevoie de cîteva decenii pentru a deveni un bun dirijor.

Asta nu v-a împiedicat totuși să faceti și show-uri comice, precum DIVA SI MAESTRUL. E în regulă pentru un dirijor să nu se ia foarte în serios chiar tot timpul?

Oh, în America de Nord am făcut multe lucruri, inclusiv jazz, am lucrat cu Oscar Peterson, cu Ella Fitzgerald... Sau chiar rock cu violonistul Jean Luc Ponty.

Nu vă dispune cross-over-ul...

Nu. Dar nu înregistrez așa ceva, deși este foarte pe placul marilor case de discuri. Oricum, industria discografică e cam pe ducă...

„AM FOST EDUCAȚI SĂ FIM MUZICIENI DE TOP“

Există vreo lucrare pe care ați vrut să o abordați, dar, dintr-un motiv sau altul, nu ați îndrăznit?

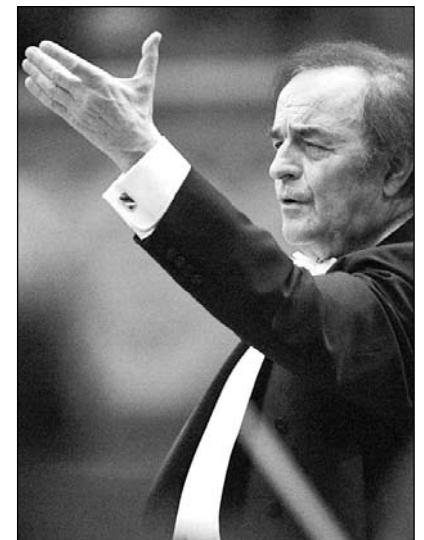
Da. Operele lui Mozart. Aș vrea să le fac acum. Vin dintr-o generație în care am fost învățați să facem lucruri doar dacă suntem cu adevărat pregătiți pentru ele. Sunt mulți dirijori azi care nu au împlinit 30 de ani și care dirijează Simfonia a IX-a sau a VI-a de Mahler. Nu știu cît de multă implicare interioară pun în demersul lor, dar mi se pare uimitor. Să dirigezi Bruckner la 30 de ani! Ai nevoie să aduni tradiție în tine...

Un dirijor bun este ca un vin bun, se maturează în timp?

E vorba de toată cultura pe care muzica îi aduce. Nu doar muzica crește în interiorul sufletului tău, ci trebuie să dobîndești cunoaștere. Trebuie să știi istoria, politica, tot contextul din jurul lui Mozart, Beethoven sau orice alt compozitor. Azi nu pare să mai fie cazul.

Ați spus odată că tot ceea ce dorîți de la publicul dvs. este atenție totală, iubire pentru muzică și, dacă este posibil, să tușească puțin în timpul concertului. Aș spune că vreți ca publicul dvs. să se lase răpit de muzică. Ce se întimplă dacă muzica vă răpește din cînd în cînd... chiar pe dvs.?

Oh, sper că se întimplă tot timpul asta! Chiar îmi doresc! Nu avem o viață foarte usoară, călătorim mult, cîteodată avem 20 de concerte în 22 de zile, în orașe diferite. E greu. Se întimplă să fim obosiți. Nu fizic. Niciodată nu am simțit că nu-mi răspunde corpul. Energia mentală obosește. Sigur, scopul este să înflăcărezi pe toată lumea. Cîteodată și publicul te poate deconcentra: face zgromot, sună vreun telefon sau pleacă pentru că au probleme cu pararea. Trebuie să faci față anumitor obiceiuri sociale. Nu e plăcut. Dar ne străduim. Am fost educați să fim muzicieni de top, iar asta se vede nu doar în concerte noastre, ci în întreaga noastră atitudine.

C. Rogozanu: „Este o carte spre care nu trebuie să vă îndreptați cu mari așteptări de exeget sau cu dorința de a lămuri tainele titanului din Coasta Boacii. Pot garanta pentru umanitatea unui text fără cap, fără coadă, dar cu foarte mult miez“.

DIABLOGURI

Veronica D. Niculescu &
Emil BRUMARU

Fragment mușuroielnic (1)

Veronica D. Niculescu: Se opintea azi în Sub Arini o cîrtită să iasă la lumină. Traversam Trinkbachul călcind atență pe un buștean, mă oprisem, văzusem iarba mișcindu-se pe mal. Am crezut întîi că-i o șopîrlă. Ce încîntată am fost să înteleg că, de fapt, de dedesubt se opintea sobolul! Îi tot dădea cu umărul în ușa de pămînt, buf-buf aici, buf-buf un pic mai încolo, se ridica și se bomba covorul de pămînt și iarbă, un mic vulcan ulitor de frumos. Stau și tot stau la fereastră, mi-au înflorit bobocii de crăită, și mă tot opintesc în afară, împing în aer cu privirea, împung după-amiezele cu umerii, cu fruntea și cu tot trupul meu pămîntiu și știu că, dacă deodată mi s-ar crăpa în fața ochilor fanta de lumină, aş tuli-o înapoi cît m-ar ține tăpile și, giffind, cu palmele apăsate ca niște pleoape de plumb, m-aș trînti înapoi în fotoliul meu de argilă. Fiindcă am exact ce-am căutat și mă tem încă și mai rău ca-nainte de soarele de-afară. Orice ieșire din singurătate mi se pare un efort, o corvoadă, orice vorbă rostită sună, în cele din urmă, ca un eșec. Sobolii parcă mai știau și să înnoate, și parcă tot clefăiau la rîme succulente cu poftă – sănătățile destule și dincoace de malul înverzit, e de ajuns doar să știi că ieșirea (dacă e să-i zicem aşa) este acolo, și că are sens să te opintești și să te zbați de dincolo de ea doar ca să ai de unde să întoarcă la tine.

Emil Brumaru: Singurătatea, ce posibilitate fermecătoare, ce lux în fond, să-ți permită să te lăfăi în ea! O cauți, te obișnuiești cu dînsa, deși ai zile cînd aproape că urlii de plăcăseală... Am căutat-o mereu, acum nu mă mai pot debara de felul acesta de-a trăi, nutrit mai mult cu lecturi decât de mototoleala zilnică a unei vieți ce pare că curge în plin hazard...

V.D.N.: Mă tot învîrt în jurul cozii, propunîndu-mi să-mi fac jurămînt de care să mă și țin. Să nu mai vorbesc niciodată în public, de exemplu. Să țin calea mușuroiului, să fug de fantă. Dar te atrage vînticelul de primăvară, ușurel, căldicel, îți vine să scoți botul, chiar dacă afară-i vulpoiul. E lux singurătatea, dar nu un lux dat, ci construit temeinic. Și tocmai de astă uneori îți vine să ștăpăi fluierînd în sens invers, spre

ieșirea din mușuroi. Dar te sperii de vocea ta, glasul neexersat sună ca o trompetă lăsată în ploaie. Și te întorci rușinat în galeriile tale, de n-ai mai fi ieșit. Să fii iar doar ochi și urechi ciulite. Și iar visezi la fanta unde totuși știi că nu-s doar vulpoi, ci și mulți alții care tine. Doar că și ei își păzesc, fiecare, mușuroaiele lor.

E.B.: Vorbești cu atîta volupitate despre rîme succulente, clefăite în mușuroiul personal... Pofta asta de a scrie, chiar ea e un semn de ieșire din galeriile ferite, neștiute de alții... A scrie nu este un mod de a evada din tine?

V.D.N.: Nu știu. Nu știu. Chiar nu știu. A scrie nu înseamnă oare chiar a hăpăi rîme succulente în galeria ta? Acolo, tot înăuntru. O evadare în interior. Se poate? Dar izolare, izolare e reală, pereții, orașul întreg, timpul... Îți aduni temeinic în jurul tău pereții, îți trebuie să trăiești așa, apoi vin zile în care te trezești că îți vine să îmbrățișezi un străin care îți scrie și dintr-o dată îți pari ridicolie însuți – ce-a făcut izolare din tine? Un animal fericit de orice sunet care se audă din apropiere? Asta se petrece în golul dintre cărți. Of, de parcă n-ai ști atît de bine răsuflarea monstrului care pe mine abia începe să mă zgîndăre cu mustățile.

E.B.: Înainte foloseam o metodă de a ameliora singurătatea, cînd ajungea la un grad insuportabil, nedorit, deși căutasem cu lumînarea să mă izolez. Anume: o descriam în amănuntîme, cu voluptate, ne-trecînd peste nici o nuanță, enumeîndu-i manifestările, punctîndu-i victoriile, retragerile, folosind cel mai mic indiciu pentru a-i-l mări, ca la microscop, ca să-mi dau seama mai bine ce înseamnă... ce putere are asupra mea, a obiectelor din jur... O clasificam ca un naturalist îndrăgostit de încrengături și subîncrengături, făceam tabele cu creioane colorate, statistici săvante... Singurătatea era pulverizată în o mie de particule care, la rîndul lor, măcar teoretic, se puteau divide... și tot aşa... tot aşa...

(va urma)

În care Cioran aduce puțină liniște între doi prieteni

Sorin Antohi tot freamătă. Vrea să iasă la suprafață, să scrie, să fie luat în seamă, în serios, să i se recunoască meritele intelectuale, să i se uite dramele umane (colaborarea cu Securitatea) sau detaliile de carieră academică jenantă (lipsa doctoratului). Vrea să fie din nou Antohi. Luca Pițu nu freamătă deloc. Stă învelit în limba inventată de el însuși în care își scrie eseurile, se baricadează după formule geniale sau adolescentine și nu vrea să spună lucruri foarte serioase decât dacă au un „ce” piper stilistic. Pițu e neschimbăt, e universal, versitar la lași, e un filolog cum puțini mai găsești și nu vrea glorie. Vrea doar să scrie, să cotrobăie, să mai inventeze un cuvînt frumos care să mascheze onorabil vreun gînd violent.

C. Rogozanu

Antohi a gustat mărirea academică vestică și s-a împotmolit în hătjurile destinului său estic. L-am cunoscut personal la lansarea antologiei *Iluziile anti-comunismului* și am apucat să vorbim cît de cît în clubul bucureștean cu una dintre cele mai bune muzici, „Control“ pe numele lui. Și am fost atunci atât de ostil încât apoi m-a apucat o marejenă – dintr-o dată ajunsese în vînătorul de turnători și de imoralitate intelectuală și nu mi se potrivea deloc. Un

domn care lucrează la Institutul Cultural Român îmi povestea cîndva, pe de o parte, cît de imoral a fost Antohi, de cealaltă parte se plîngea că nu se mai găsește altii ca el, un intelectual cu care nu-ți era rușine să defilezi pe la conferințe și prelegeri. Intelectualul român tipic tace mîlc și digeră greu gîndirea nonromânească... Ei, Antohi era exact contrariul, și la vorbit, și la cucerit public nonromân. Dar pentru unii dintre foștii săi amici nu mai e deloc bun. Eu aștept să ne rupă gura cu niște cărți noi.

SEMNAL

Daniela Zeca, *Istoria romană a unui safari*, colecția „Ego. Proză“, Editura Polirom, 248 de pagini, 26.95 lei

Deși se petrece pe fascinantul tărîm al Africii de Nord, *Istoria romană a unui safari* este o parabolă a vînătoriei într-o lume globală, a competiției: o tînără europeană și un musulman sunnit din Magreb se îndrăgostesc fulgerător și compun o intensă, dar scurtă poveste de dragoste, pe fundalul saturat de culori și miresme al unei lumi străvechi în transformare.

Darrielle și Mehria sunt doi oameni puternici care se caută unul pe celălalt, dar fiecare greșește direcția de mers. Bărbatul din cuplu trăiește în utopia unei lumi agitate, dominate de tehnologie și de progres, pe cînd femeia are nostalgia oazelor cu palmieri, în care timpul stă pe loc.

Departă de a fi o idilă, romanul, cu accente ironice și parodice, este vizual ca un film și incitant ca orice poveste de viață spusă cu naturalete, dar și cu febra îndrăgostitului.

www.supliment.polirom.ro

Daniel Cristea-Enache: „**To share este tocmai ceea ce românii, majoritatea, se încordează să nu facă. Nu vrei să împărți cu alții decât necazurile, bolile, sărăcia, deprimarea, jalea. Acestea sunt împărtășite oricând și cu oricine**“.

Sorin Antohi (care îi făcuse gînditorului mai multe vizite cu textul „Îndrepătarului pătimas“ încredințat de editorul Gabriel Liceanu pentru corecturi și revizuire) povestește în textul de prezentare că Emil Cioran l-a surprins cu diferența uriașă dintre egoul scriptural și egoul social. Idoul vorbea cu non-salanță incredibilă și se apropia cu o delicatețe maximă de bietii neofiti din Est. Antohi, în semn de recunoștință, nu-l întrebă tîmpenii din gama „La ce mai lucrați, maestre?“. Dar suferă în același timp de un soi de gelozie pe maniera în care își epuiza filosoful timpul cu prea mulți neavenuiți: „Rareori mi-a fost dat să trăiesc o oșpitalitate mai caldă, mai preventoare, mai indiscutabilă, fără a fi abuziv binevoitoare, asemenea altor primiri la fel de bine intenționate, dar compromise de tirania decorum-ului. Cînd mă gîndesc ce trafic era prin «mansarda celestă» (ca să parafrizez formula lui Mihai Ursachi pentru Ticăul său: «mahalaua celestă»), cîtă oaspeți s-au bucurat de aceleași privilegii“.

Înainte ca Antohi să-l ducă în mansardă obsedantă pe fostul profesor, Luca Pițu, au chicotit împreună la un curs al lui Bourdieu (aici nu-i înțeleg, oricătă arogantă tinerească va fi fost, haha), dar astă după un moment foarte tensiunat. Pițu scrisese în același an, 1991, un text (de care eu am aflat abia acum, recunosc spăsat) în care Antohi era descris ca „oportunist, lichea, profitor“ și altele (restul lumii avea să-i sară în cap abia după mulți ani, la „demascarea“ confirmată de CNSAS ca turnator). Antohi a încercat o lămurire care să-l lămurit ca între prietenii, prin redescoperirea unui limbaj comun (înțeleg că au mai avut o ceartă teribilă în 1989 despre care cine să fie cînd vom afla...). Cei doi și-au rîs de Bourdieu și s-au aşezat la o tacla fermecătoare cu Emil Cioran. Contextul oferit de Sorin Antohi e extrem de important. Fără acest efort, am fi avut un alt dialog cu Cioran, fără mari dimensiuni speciale, tipul din Coasta Boacii fiind un geniu incantatoriu, repetă din ce în ce mai plastic și mai percutant aceleasi neliniști. Umanitatea complexă care leagă însă aforismele cioraniene de story-ul celor doi

prieni face tot deliciul și toată neliniștea lecturii. Luca Pițu, discret, amintește doar într-o paranteză de neîntelegerile dintre el și fostul său student, într-un text care apare după dialogul din mansardă.

Tara asta, România...

Gazda e în formă, rîde mult, vorbește despre actriță părăsită brutal de Elia-de, în stil românesc, cum o spune chiar Cioran, despre excursia la Iași și bătia de acolo (ironic, Cioran nu mai bea de loc în momentul dialogului, doar își servește oaspetii care nici ei nu par prea pornoiți – Iașul s-ar fi rușinat de aşa reprezentanți), își amintește cu furie ingenuă de preluarea într-o revistă transilvană a pasajelor antimaghiare din *Schimbarea la față a României*. Episodul din urmă se termină tot cu rîsete: „Sînt totuși două milioane de unguri, nu? E mult, totuși. România trebuie să facă unele concesii. Ce înseamnă asta? (...) Pentru că maghiarii sînt un popor foarte orgolios, dar au obținut totuși, pînă la urmă... Iar eu am adoptat poziția astă față de unguri. Tatăl meu a făcut încisoare, nici nu vă imaginați, ca român. Era preot, dar nu-i ura pe unguri. Vorbeam adeseori despre asta. Spunea: «Trebuie găsită o formulă». Formula astă n-a fost găsită, și cred că atîțarea reciprocă e de foarte proastă calitate.“ (Rîsete.)“

Un pasaj important din dialog este acela dedicat demitzării „autorului“ Tuțea. Toți participantii cunosc episodul de amuzante sau grăioare în ce privește geniu său verbal, dar totuși de acord că e imposibil să îi iezi în seamă textelete scrise. Cioran trage concluzia: „Îl cunosc de multă vreme. Tipul astă nu m-a dezamăgit niciodată. E un tip foarte interesant, și faptul că nu are o operă nu contează“. Dar tot de la destinul lui Tuțea, comunistul fanatic închis de comuniști, se ajunge și la veșnică paralizie cioraniană în fața gustului românesc pentru esec: „Tara astă, România, e ceva de neînchipuit! Există niste limite ale grotescului, ale ridicolului. E de neînchipuit! În perioada lui comunist cunoscuse mulți oameni care erau foarte, foarte distinși, erau

prietenii, toți tipii care contau în epocă. Dar faptul că nimeni nu a încercat să-l salveze este de neînchipuit pentru mine“.

Probabil cel mai interesant moment este cel al analizei situației de imediat după '90. Sorin Antohi credea atunci că e nevoie de politică de acțiune, și nu de curățare morală (sînt de acord, deși poate din motive diferite): „Ajung acum la ideea că intelectualii care i-au propus să-ți o resurrecție morală, deci care au adus toate problemele de ordin politic, economic etc. pe teritoriul etnicului, au gresit. România nu va fi salvată de un mesaj mistic, ci de o acțiune politică foarte concretă. Cînd faci cu adevarat politică, trebuie operată cucerirea puterii, nu resurrecția morală“. Emil Cioran îl completează arătîndu-și îndoiala față de cei veniți din afară, din Vest să refacă viața politică: „E absolut lipsit de sens. Ar fi fost nevoie de niște tipi mai degrabă tineri, care să cunoască situația etc., nu de bătrînii ăștia, care mai sunt și bogăți pe deasupra. E și astă o greșeală“.

Dialogul se încheie brusc, exact așa cum și începe, dar efectul produs e exact invers, de dialog nefișirat rămas în suspensie, între oameni care se plac și care pot „chatul“ infinit. Culmea, totul se întrerupe exact cînd vorbesc despre un mare prieten al lui Cioran, filosoful spaniol Fernando Savater... Lanțuri, lanțuri de prietenii și amicii printre cărti și politică, un soi de solidaritate ascunsă transmisă miraculos pe un reportofon Sony.

Este o carte spre care nu trebuie să vă îndreptați cu mari așteptări de exeget sau cu dorința de a lămuri tainul din Coasta Boacii. Pot garanta pentru umanitatea unui text fără cap, fără coadă, dar cu foarte mult miez. Miez pe care nici nu și-l conține: a se vedea povestea celor doi, Pițu și Antohi, filtrul prin care eu cel puțin am parcurs întîlnirea cu Cioran.

**Emil Cioran, Luca Pițu, Sorin Antohi,
Le Neant roumain. Un entretien/
Neantul românesc. O convergere,
Editura Polirom, 2009**

Share

Îmi place la americanii exact acea psihologie modelată social pe care alții, echivalând-o cu o standardizare comportamentală, o critică vehement.

Cînd am fost în America m-am simțit în largul meu nu pentru că străzile și culoarele din magazine erau și sănătoase, ci fiindcă oamenii întîlniți în drum, complet necunoscuți, îmi zîmbneau și încercau să mă ajute de fiecare dată cînd păream a fi în impas. Într-o carte de călătorii pe cît de frumoasă, pe așa de instructivă, Virgil Nemoianu își descria starea de bine înregistrată la reîntîlnirea cu vameșii

americanii. Cînd aceștia îi spuneau „Bine ați revenit acasă, domnule Nemoianu!“, o spuneau nu formal, ci la valoare dintre marcatele de poliție și reperele sufletești. Cele dintîi, obligatorii, nu le excludeau nicidem pe cele din urmă, opționale.

Reputația individualismului extrem, la rigoare cinic, este de altfel în scădere. Pe Yahoo, într-o dimineață, am descoperit rețeta fericirii, după care aleargă atîția competitori, fără să știe c-o au în buzunar. Prima condiție e să ai un outlet, debușul unui hobby. În munca dură pe care o prestezi cotidian (dacă vrei să realizezi ceva), trebuie să ai o plăcere privată. O prostioră numai a ta, în sosul căreia să

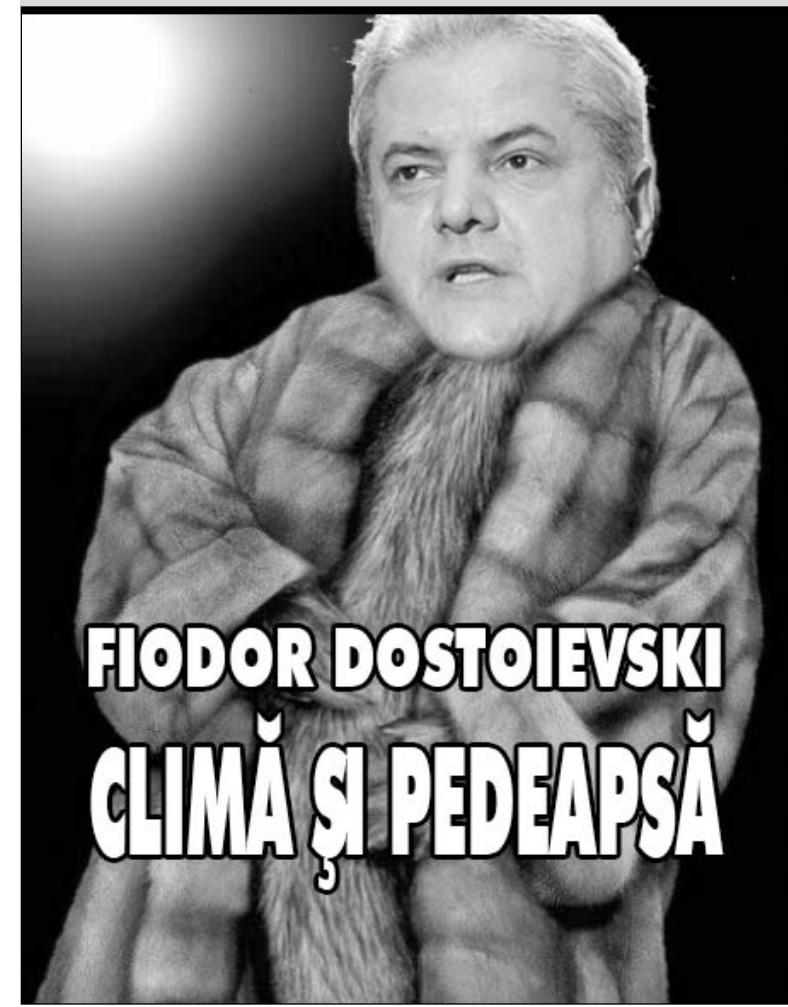
te simți liber de orice obligații și constrîngeri. Am așa ceva, se numește Age of Kings și e un joc de strategie în care am devenit imbatabil. Lucian Dan Teodorovici se lăuda, mai de mult, că m-ar învinge la Age of Empires, versiunea anterioară. Avînd același outlet, îl las cu iluziile lui...

A doua condiție pentru a fi un insuficit este să ai umor, autoironie, să te iezi în serios, dar nu chiar tot timpul. Crispății, încrîncenății, spiritele iacobine, departe de a întellege jovialitatea omului, o condamnă și o denunță. Bucuria lor rea constă în spulberarea fericirii altora. Yahoo nu intră aici în detalii, dar, în ce mă privește, nu cred că seriozitatea și seninătatea sunt incompatibile.

Picurînd un strop de umor în omul hiperserios, îl ajutăm să nu devină întepat, să nu capete insuportabilă morgă. Pe de altă parte, a fi senin pretinde o bază, un suport, un fundament pe care numai seriozitatea le oferă. Altfel, vorbim despre ușurătate irespnsabilită.

În fine, a treia și cea mai importantă condiție a fericirii este cea exprimată de verbul *to share*. L-am tot întîlnit în America, inclusiv în variante românizate, în familia nașilor mei: „Dragilor, hai să mai șeruim puțin la Disneyland“; „Mami, de ce nu vrei să șeruiști cu mine o înghețată mai mare?“; „Important, finule, în viață e să șeruiști totul cu familionul“.

BIBLIOTECA DIN PETRILA DE ION BARBU

**FIODOR DOSTOIEVSKI
CLIMĂ ȘI PEDEAPSĂ**

Am aruncat Suplimentul de cultură în aer!

**SUPLIMENTUL
DE CULTURĂ SE
AUDE LA**

Radio lași
Acasă în toată Moldova!

**în fiecare vineri,
de la 20.00**

Cu George Onofrei

BUCUREȘTI FAR WEST

Daniel CRISTEA-ENACHE

To share este tocmai ceea ce românii, majoritatea, se încordează să nu facă. Nu vrei să împărți cu alții decât necazurile, bolile, sărăcia, deprimarea, jalea. Acestea sunt împărtășite oricând și cu oricine

mai înalt. Cînd obții un beneficiu material, îl depozitezi într-un loc sigur, ferit de priviri indiscrete. Cînd ai o bucurie omenească, tragi toate obloanele și danzezi de unul singur în jurul focului ei. Unul dintre cei mai realizați scriitori ai noștri, sinonim cu împlinirea pe toate planurile, este, *hîlas!*, un om profund nefericit, otrăvit de bucuriile pe care nu știe să le împărtăsească.

Toți vrem totul. Dar fiecare dintre noi, numai și numai pentru el?

Constantin Ciucă: „**Pentru o zi sau două, chiar aşa m-am simțit și eu. Un buric local al planetei care se tot uita în sus către cer să vadă cînd încep să îi cadă laurii pe cap.**”

TREI RĂSPUNSURI DE LA CONSTANTIN CIUCĂ

„Cînd îți apare o carte ai impresia că ai devenit buricul pămîntului”

Ați debutat anul acesta atât în poezie, cât și în proză. Ce semnificație are acest dublu debut pentru dumneavoastră?

Ar fi neadevărat să spun că debutul, adică trecerea textelor mele dintr-un manuscris aflat în computerul meu personal într-o carte aflată în librării impersonală, nu m-a bucurat. Ba da. M-a bucurat și m-a emoționat. Să ţii în mintă o carte în al cărei text să știi că e împachetată emoția cea mai semnificativă a vieții tale nu e deloc o bagatelă. Și nu e un lucru care să ţi se întâmpile în fiecare zi. Cînd îți apare o carte ai, brusc și iremediabil, impresia că ai devenit buricul pămîntului. Că toată planeta o să se îngheșue și o să se calce în picioare ca să apuce un exemplar din cartea ta și că, pînă seara, toată lumea o va fi citit pe nerăsuflare. Și, pentru o zi sau două, chiar aşa m-am simțit și eu. Un buric local al planetei care se tot uita în sus către cer să vadă cînd încep să îi cadă laurii pe cap. De aceea nu o să vă mire dacă vă spun că apariția cărților mele mi s-a părut un eveniment care mi se cuvenea. Ca buric al pămîntului, totul ţi se cuvine.

Ce semnificație are debutul pentru mine? Păi, are aceeași

semnificație pe care o are pentru un caporal avansarea bruscă la gradul de general pentru simplul fapt că se află și el la un moment dat pe cîmpul de luptă. În campaniile și bătăliile mele interioare pe care le duc cu tot ceea ce nu săn eu, am fost făcut general. Sau, mai corect, și general. Și uite aşa, acum caporal pe de o parte, generalissimo pe de alta, de fapt rămîn același profesor de engleză care nu are post și care trebuie să se întrețină din meditații. Semnificația debutului este, prin urmare, una totalmente eterică și fără alte consecințe practice decît aceea că dimineața cînd mă trezesc și merg la baie să mă spăl, cînd mă uit în oglindă ca să mă asigur că m-am trezit același care m-am culcat, îmi zic: „Mă, știi ceva? Ești scriitor!”.

Don Stephano – Don Quijote. Vorbiți-ne puțin despre această asociere care îi este servită cititorului chiar din primele pagini ale romanului Regele cu pene.

Dacă în lumea asta nu ești suficient de precaut să visezi, atunci viața ta devine dezgustător de mecanică și obositor de predictibilă. Trăiești ca un mecanism și mori la fel cum se defectează un mecanism. Don

Quijote, ca prototip de visător și totem al schizoizilor de tot felul, este singurul personaj din iconografia pe care o avem la îndemînă care are puterea să te transforme din mecanism în ființă. Iar eu am vrut ca personajele mele să pară ființe. Mai departe e simplu.

Sau, poate nu e...

Care este astăzi imaginea regalității?

Astăzi nu mai e loc de regalitate decît la nivel strict individual. Fiecare amărît sau netot recalciuant se declară monarh absolut peste ceea ce posedă. Oameni beau bere pe terase din postura de conducători de state și imperii, își bat nevestele bazîndu-se pe dreptul divin și se masturbează cu senzația că, făcînd lucru acesta, văduvesc nația de infante și delfini. Individualismul acesta delirant și pustulant pe care îl trăim nu mai lasă loc pentru nici un personaj major care să coaguleze multimea. O democratizare psihiatrică a noțiunii de regalitate a reușit să o golească de conținutul istoric și să facă din ea o vorbă goală.

Și atunci, se recurge la regalitatea mea cu pene. Așa cum veți vedea citind romanul, ea este regalitatea altiei lumi.

Don Stephano

Chiar dacă a debutat destul de tîrziu (dar cine știe ce înseamnă „tîrziu” cînd vorbim de debuturi literare), Constantin Ciucă i se prezintă cititorului, încă de la primele pagini, ca un autor talentat care își construiește cu ușurință și multă măiestrie metaforele, recurgînd deseori la mijloacele realismului magic, cu influențe balcanice, pentru a prezenta faptele personajelor sale pitorești într-o lume a regilor fără regat sau, cum spune autorul, a „regalității cu pene”.

Întîmplător sau nu, la o primă vedere, titlul romanului de debut al lui Constantin Ciucă te trimite cu gîndul la *Şarpele cu pene*, de D.H. Lawrence, o carte de altfel plină de ritualuri măgice și care prezintă misterele unei

lumi exotice. Deloc lipsit de magie este și romanul *Regele cu pene*, maiales prin zborurile regulate ale lui Don Stephano, cavalerul „înaripat” al lui Constantin Ciucă, de inspirație cervantană. Cartea este plină de personaje

donquijotești: „Dulcinea nu era deloc vinovată. Era, de fapt, gîndii Don Stephano îndepărtîndu-se în văzduh, absolut nevinovată. Si pentru că tot ajunsese acolo, profită de ocazie, și plânind la cîțiva centimetri de tavan, își

contemplă o clipă propria cameră. După care reveni planat în strania sa loquință interioară...“ sau „se ridică cu durere în văzduh. – Te rog să mă iertă, zise el moale din văzduh“.

Un autor care debutează în forță

Cititorul poate cu greu delimita stările prin care trece Don Stephano de-a lungul romanului. Personajul însuși „nu era prea sigur care din stările lui se pot numi somn“, vis, zbor sau nevroză. Asocierea cu Don Quijote nu este deloc întîmplătoare, mai ales că în roman apar și alte nume de personaje care trimit la Cervantes. Avem și un cavaler rătăcitor (în vise sau în propria-i realitate) „cu o educație exclusiv livrescă“, al cărui destin trimite la romanele valeresti, și lecturi halucinante, și o Dulcinea, și scrisori de iubire rămase fără nici un răspuns. Cavalerii lui Constantin Ciucă amintesc însă și de personajele pitorești care traversează romanul lui Ioan Groșan, *O sută de ani de zi la Portile Orientului*. Don Stephano

este de departe personajul cel mai bine construit din romanul lui Constantin Ciucă, un autor care debutează în forță, cu două cărți, una de versuri, cealaltă de proză. Nu doar lumea lui Cervantes reprezintă sursă de inspirație pentru Ciucă, ci și scrierile homerică.

Alejo Carpentier vorbea despre „împărăția lumii acesteia“. Constantin Ciucă vorbește despre „regalitatea lumii acesteia“, dar nu o regalitate obișnuită, ci una „golită de conținutul istoric“, cum spune autorul, o „regalitate cu pene“. Lucurile în care a fost scris acest roman, său cum le prezintă autorul, sănătatea special alese și nu pot decît să încinge imaginația scriitorului: „un orășel dobrogean fierbinte“, „o cameră cășcovită și crăpată“, „pămîntul roșu și fierbinte al Marocului“.

Constantin Ciucă, *Regele cu pene*, colecția „Proză“, Editura Cartea Românească, 2009, 29.95 lei

Pagina realizată de Bogdan Romaniuc

Un festival de muzică pe CD: apariții recente cu Mîndru Katz

Pianistul de excepție american-israelian Mordechai Shehori, elevul cel mai impregnat de învățăturile lui Mîndru Katz, continuă să-i publice înregistrările într-o remarcabilă serie de discuri istorice, la casa americană pe care o conduce, *Cembal d'amour*. Este o întâmplare, desigur, ca ultimul disc din serie al pianistului român, descoperit odinioară de George Enescu și elevul strălucit al Floricăi Musicescu, să apară chiar în ajunul Festivalului „Enescu”. A apărut însă în Statele Unite, iar faptul nu mai este o întâmplare, dată fiind cunoscuta indiferență a unei mari părți a lumii muzicale românești față de maeștrii trecutului și înregistrările lor.

Nu aş putea spune că mă mai uimesc, dar constat, an după an, excesul de fudulie ce face ca melomanul român să fie îndopat toamna, asemenea unei găște, timp de două-trei săptămâni, cu crema orchestrelor europene și a unor soliști de top, preț de milioane de euro, în timp ce în cursul anului este pus să postească, cu o

SCRISOARE PENTRU MELOMANI

„Muzica nu trebuie înțeleasă, ea trebuie ascultată” (Hermann Scherchen)

Victor ESKENASY, Praga

stagiune muzicală săracăcioasă. De spre acustica mizerabilă a Sălii Palatului și incapacitatea de a dota Bucureștiul cu o sală modernă de concerte e inutil de a mai vorbi în vremuri de criză. Melomani care refuză snobismul îmi scriu că preferă să nu cheltuiască bani pentru a retrăideziluzia muzicii în Sala Palatului. Doar transmisile radio mai salvează aparențele, iar, slavă Domnului!, Radio România Muzical își face cu prisosință și profesional datoria...

Nici sărăcia, pentru a nu spune absența aproape totală a discurilor de arhivă, nu mă mai miră. Parafrându-l pe Sergiu Celibidache, cine mai are nevoie de *Oedip*-ul lui Constantin Silvestri, cînd l-am avut pe Bredeceanu? Ba chiar te întrebî, citind o recosmetizare a istoriei de către un fost critic al vremurilor socialiste, în „România Literară”, ce *amok* l-o fi apucat pe Silvestri să-si părăsească țara. Si tocmai într-un moment „de liberalizare”, cînd liderii de partid și de stat comuniști îi făceau „onoarea”, pentru prima dată, să asiste la un spectacol dirijat de el?

La fel de disprețitor cu laptele și mierea ce curgeau pentru marile talente ale muzicii să fi fost și pianistul Mîndru Katz, care în aceeași perioadă de zisă relaxare ideologică se refugia la Londra? Un an după ce tancurile sovietice trecuseră peste revoluția ungără, marii artiști erau totuși ceva mai perspicace în a percepe viitorul curs al istoriei, decât criticul muzical ocupat astăzi să cosmetizeze trecutul.

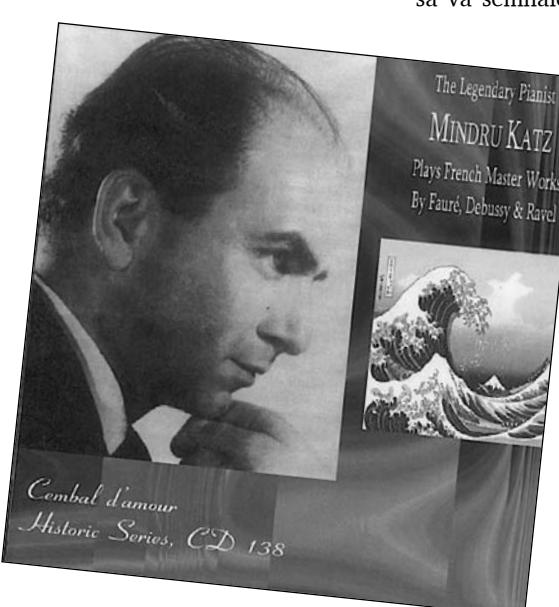
Dar obiectul scrisorii mele e altul: să vă semnalez festivalul virtual de muzică pe care îl oferă multele înregistrări, adesea inedite, cu Mîndru Katz, pușe recent în circulație de elevul său Mordechai Shehori. Ele pot fi găsite ușor pe Internet pe site-ul casei *Cembal d'amour* (www.cembaldamour.com/Katz.htm) și merită indiscutabil tezaurizate. O observație a criticului Jonathan Woolf, reținută de Shehori în prezentarea pe care o face discurilor, este extrem de pertinentă

și reală: „Cu fiecare înregistrare... simți că importanța [lui Katz] ca artist crește. Nu e atît vorba că ar fi fost neglijat, cît că, privit retrospectiv, el pare să fi fost cunoscut mai mult pentru ceea ce *nu* era, decît pentru ce a fost în realitate”. Înregistrarea binecunoscută a concertului de Haciaturian dă impresia că ar fi fost un colorist extrovertit, în timp ce culoarea era doar o funcție a lucrării pe care o interpreta cu totul remarcabil, scrie criticul: „Spus simplu, a fost un artist de o aleasă măiestrie și elocvență”.

Din ultimele trei discuri apărute la *Cembal d'amour*, cel mai remarcabil mi se pare acela dedicat capodoperelor muzicii franceze (o nocturnă de Fauré, cele 12 preludii ale primului caiet al lui Debussy, Sonatina de Ravel etc.). L-am ascultat de nenumărate ori și vîl recomand ca o prioritate: o interpretare total opusă clișeului care vrea ca Debussy și Ravel să fie cîntări ca „pierduți în ceață”, cu sonorități lipsite de claritate pentru a evoca, spune cu umor Shehori în prezentarea discului, „un soi de cîmp acustic al vederii molipsit de cataractă”. Or, realitatea descrisă de Debussy era cu totul alta decît – săt cuvintele lui – „ceea ce imbecili numesc «impresionism»...”. Muzicii lui Debussy, pledează autorul notelor discului, i se potrivesc mult mai bine forme precise, schematice și extrem de stilizate, lumina dramatică și sevențele de umbre ale unui Hokusai, decât pictura unui Cezanne, Monet sau Renoir. De altfel, o reproducere din Hokusai figura, la cererea compozitorului, pe coperta partiturii poemului *La Mer*... Iar Mîndru Katz urmărește cu autoritate această linie de interpretare ce îl singularizează între interpretii lui Debussy.

Din lipsă de spațiu vă las să descoperiți singuri, pe site-ul casei *Cembal d'amour*, exemplificări ale artei articulare, splendide a lui Mîndru Katz, fie în piesele lui favorite de concert (Haydn, Beethoven, Brahms, Liszt), fie în înregistrarea inedită, cu orchestra scoțiană a BBC-ului, a celui de-al doilea Concert de pian de Chopin.

Vă pot asigura că ele formează împreună un festival de muzică concurenț celui de la București. În ce mă privește, în locul Sălii Palatului, voi merge anul acesta să o ascult pe violonista Ida Haendel, la Plzen, în marea sinagogă, cîntînd... Enescu. Tot la un festival.

ROCKIN' BY MYSELF

Dumitru UNGUREANU

Crema creamei

Nu mi-e jenă să reiau sintagma obsoletă ce definește fenomenul rock dezvoltat natural de Baker + Bruce + Clapton, între 1966-1968. La urma urmelor, ce-aș obține folosind termeni... să zicem intergalactici? O comparație la fel de „tare” ca bătăia de cuvinte. Pe care, că tot e greu să-mi lecuesc amețeala, o justifică succulența muzicii rock-blues-jazz mixată sub glazura Cream.

Pot spune că am crescut mîncînd, între altele, și *Cream of Rock*, deși habar n-am avut de cremă, ca prăjitură, pînă cînd, acum patru decenii, n-am descins tradițional în scumpa noastră capitală valahă. (Ulterior, am consumat tone de cofeturi, pînă mi-a interzis medicul, dar încă scap la păcate...) Sigur, din cauza dulciurilor apreciez băuturile alcoolice mai fine, în dauna populației și aiuritoarei beri! Mi s-a fixat în memoria auditivă (oare cît RAM ocupă?) piesa *Badge*, editată pe un EP de Electrecord, prin 1970. Disculețul constituia cîndva unică mea contribuție la petrecerile din jurul pick-up-ului pe baterii al vărului Costică. Mi-am amintit de el fără să vreau, e o chestie măruntă ce plutește, cu rol de reper, prin creierul inundat de informații poluante. Ani de zile, rîffurile lui Clapton, basul lui Bruce sau rafalele lui Baker au format un fel de background existențial, deasupra căror sensibilitatea mi-a jucat cînd feste, cînd țopăielii de bucurie. Oare de cîte ori am duduit obsedanta frază de bas din *Sunshine of Your Love*?

Recent, cînd m-am întîlnit cu Nemuritorul Gambetta și-am alăstrit cu Miles Davis, l-am rugat să pună un DVD la care știam că face mofturi: *Cream – Live at Royal Albert Hall, 2005*. A fost o răutate, fiindcă amicul nu-l suportă pe Clapton, din motive personale. Pe Bruce îl consideră însă cel mai bun instrumentist rock, iar cu Baker ar fi băut pînă la epuizare, dacă avea ocazia. Strîmbătura din nas ce-a însoțit deschiderea cutiei discului mi-a semnalat constanță

sentimentelor amicului față de trupa în chestiune. E, poate, far-mecul rockerilor bătrîni de-a merge pe cărări cunoscute și arene consacrate. La fel cum fac englezii care au încîntat lumea cu muzica lor simplă și – da, nu pot evita comparațiile culinare – spumoasă.

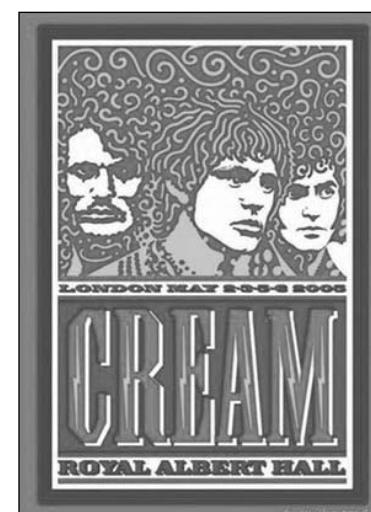
Prietelen nu acceptă că evoluția tehnică aduce unele îmbunătățiri.

Speram ca tortul acustic din fața noastră să-i schimbe atitudinea, dacă nu și convingerile, pentru că eu urmărești DVD-ul pe-o instalatie audio-video de mare putere și înaltă fidelitate. (Efortul meu de-a ajunge acum patru ani în Londra eșuase, nu vreau să-mi reamintesc de cel) Munca

echipiei la cele patru concerte îndrăznesc să spun c-a fost perfectă. N-am ascultat altceva mai bun, tehnic vorbind. Iar muzicienii și-au depășit limitele vîrstei, handicapul lipsei de colaborare, probabil și animozitățile personale de care s-a făcut, uneori, caz în presa de scandal. Totul pare să fi funcționat exact, la parametri optimi, pentru o capodoperă de concert ținut în ceea ce s-ar putea numi templul genului, sala cu nume sonor, acustică ideală și public avizat, unde orice iubitor al rockului își dorește să poată cumpără bilet măcar o dată!

Evident, un sistem performant de redare a sunetului n-are ce să redea dacă pe disc nu este un sunet bine înregistrat, bine mixat, atent echilibrat. Nu pomenesc de valoarea interpretării, fiindcă orice artist vrea să-i rămînă imprimat maximumul pe care îl poate atinge. Cei trei Cream n-au întîrit vîrful în 2005, dar au fost prea puțin sub nivelul a ceea ce au reușit în tinerețe. Înregistrarea recentă beneficiază de circumstanță notorietății trecute, de legenda nealterată, dar și de personalitatea fiecărui component, încă viguros artistic. Iar tehnica...

Aș fi perceptuat eu rumoarea brațului care se ridică de pe tobe cînd le mîngîie Baker, dacă nu beneficiam de-o jucărie hi-fi?

„Suplimentul de cultură” și Librăriile „Cărturești” vă oferă în această săptămână recomandări de vacanță.

TOP CARTE

1 Amintiri și povești mai deochiate

Neagu Djuvara
Editura: Humanitas

2 Confesiunile unui cafegiu

Gheorghe Florescu
Editura: Humanitas

3 101 puncturi de bază în fotografia digitală

Michael Freeman
Editura: Litera Internațional

4 Jurnal 2003-2009

Oana Pellea
Editura: Humanitas

5 România

George Avanu
Editura: Age-Art

Radio România Muzical prezintă

Un instant. Jorge Luis Borges omagiu Argentinei muzicale

Analia Selis - voce
Răzvan Suma - violoncel
Julio Santillan (Argentina) - chitară
Mihaela Teleoacă - recitator

Muzica: Julio Santillan
Versuri: Jorge Luis Borges

Duminică, 13 septembrie, ora 20.30
Piața Festivalului „George Enescu”
Intrarea este liberă

Radio România Muzical
se audă în FM (97,6 și 104,8)
pe satelit și live online
muzical.srr.ro

Suplimentul de CULTURĂ
EXCLUSIV ONLINE: **Știrile SDC**

Zilnic, cele mai proaspete știri din cultură

<http://www.supliment.polirom.ro/>

Saptaminal cultural
Editura Polirom

Hai să vedem cum Monty Python distrug lumea în 90 de minute!

Dragoș Cojocaru

În 1989, la înmormântarea lui Graham Chapman, discursul funebru ținut de alt coleg din grupul Monty Python, John Cleese, a sunat cam așa: „Bine că am scăpat de nenorocitul astă de profitor, sper să ardă în iad! (...) Astă noapte l-am auzit șoptindu-mi în ureche: «Dacă tot te mîndrești că ai fost prima persoană care a pronunțat *shit* la televiziunea britanică, atunci vreau să fii prima persoană care să spună *fuck* la un serviciu memorial!». (Dovada aici: www.youtube.com/watch?v=q7x9uhrg4Hs)

Un astfel de speech ar risca să provoace o revoltă populară oriunde altundeva în lume, dar în universul Monty Python reprezentă ordininea firească a lucrurilor. Căci, aşa cum ar fi bine să şti, dacă Pămîntul a fost clădit cu atâtă trudă de Dumnezeu în şase zile, Monty Pythons l-au distrus în doar 90 de minute. Sau o oră și 48 de minute, în funcție de ediția DVD.

Monty Python a apărut pe lume în 1969, rod al impactului dintre grupul de la Oxford (adică Michael Palin și Eric Idle), mai vizual și mai conceptual, și cel de la Cambridge (John Cleese și Graham Chapman), mai înclinat spre abuz și ofensă. Lianțul a fost Terry Gilliam, un american tîcnit, rătăcit prin Anglia, cu animațiile lui delirante. Rezultatul a fost spectacolul *The Flying Circus* al căruia efect asupra industriei mondiale a umorului a fost similar cu al bombei de la Hiroshima.

Pentru marile ecrane, grupul a născut patru mutanți, înciși cu grijă în box-setul

pomenit în topul alăturat. În ordine cronologică, *And Now For Something Completely Different* (o compilatie din cele mai bune scherzi TV), *Sfîntul Graal* (în care mitul regelui Arthur este făcut zob de vacile aruncate cu catapulta), excelentul *Viața lui Brian* (unde Noul Testament este supus la un tratament similar, dar fără catapultă) și *Meaning of Life*, film cu care cei de la Monty Python și-au propus să ofenseze pe „absolut toată lumea”.

Ca să nu ziceți că sună băiat râu, iată aici adresa canalului oficial deschis de Monty Python pe YouTube (www.youtube.com/MontyPython), unde puteți (dacă știți engleză) să vă delectați cu cele mai faine poante ale lor și, dacă vă place, să dați fuga să cumpărați filmele. Iar dacă nu vă place, n-aveți decât să rămăneți acasă și să vă mirceabădați în continuare!

Sus: Graham Chapman, Eric Idle, Terry Gilliam.
Jos: Terry Jones, John Cleese, Michael Palin

TOP FILM

1 Nașul

Regia: F.F. Coppola
Paramount Pictures
Ediție de colecție - 5 DVD

2 I.L. Caragiale (7DVD-uri)

TVR Media

3 Sunetul muzicii

Regia: Robert Wise
Twentieth Century Fox

4 Mic dejun la Tiffany

Regia: Blake Edwards
Paramount Pictures

5 Monty Python Movies

Regia: Terry Jones
Sony Pictures

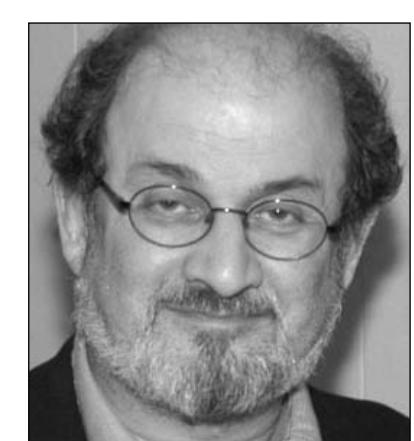
E oficial: Rushdie în România

Salman Rushdie, unul dintre cei mai importanți scriitori ai momentului, a confirmat venirea în România, în luna noiembrie a acestui an (23-26 noiembrie). Vizita va include cîteva evenimente în București (conferințe, întîlniri cu cititorii și presa, ceai cu scriitorii români), precum și o scurtă excursie în Transilvania – în acest moment, Editura Polirom se află în discuții cu celebrul scriitor și eseist britanic de descendență indiană cu privire la programul final al vizitei.

„Ceea ce atunci cînd lansam *Versetele satanice* părea de necrezut (ieșirea în public, oriunde în lume, a scriitorului Salman Rushdie) se va întîmpla chiar în România. Oricît de neobișnuit ar părea, prezența lui Salman Rushdie la București este un gest de normalitate: unul dintre cei mai importanți scriitori ai momentului vine să se întîlnească cu cititorii din România, una dintre țările în care cărțile sale sunt foarte bine primite de către critică și, mai ales, de către cititori – seria de autor «Salman Rushdie» din cadrul colecției «Biblioteca Polirom» este unul dintre cele mai de succes proiecte ale editurii”, a declarat Oana Boca, director de imagine.

Editura Polirom a inițiat în anul 2006 seria de autor „Salman

Rushdie” în cadrul colecției „Biblioteca Polirom”, un proiect editorial care reunește, pînă în prezent, 10 dintre volumele de beletristică semnate de celebrul scriitor și eseist britanic: *Seducătoarea din Florență*, *Versetele satanice*, *Grimus*, *Copiii din miez de noapte*, *Rușinea*, *Harun și Marea de Povești*, *Ultimul suspir al Maurului*, *Pămîntul de sub tăpile ei*, *Shalimar clovnul*, *Orient, Occident*. La Editura Polirom, în cadrul colecției „Plural”, au apărut în traducere și două volume de eseistica de Salman Rushdie: *Dincolo de limite și Patrii imaginare*.

Mihaela Michailov: „Propune Ministerului Culturii o strategie de resuscitare a rolurilor și a efectelor pe care căminele le pot avea dacă ele să sint integrate în circuitul schimbului de valori comunitare. Căminul ar putea să redevină iconul comunității“.

SDC vă recomandă

Mută căminul la Ministerul Culturii!

Mihaela Michailov

Turneu la țară, proiectul de investiție socio-culturală în rolul de reprezentant și reprezentat comunitar pe care căminele culturale îl au, este unul dintre puținele demersuri din România care își depășesc substanțial componenta artistică. Căminele au ajuns să fie reprezentantele fără reprezentare ale unor comunități care nu mai reușesc să se adune în jurul lor. Ceea ce propun artiștii din Turneu la țară – Andreea Eșanu, Bogdan Georgescu, Monica Marinescu, Sever Andrei, Sînziana Nicola, documentare: Vlad Georgescu – este cîştigarea unui statut pierdut, care poate fi reactivat dacă în mijlocul comunității se produce ceea ce s-ar putea numi capitalizarea influenței sociale a căminului, altfel spus conștientizarea central-îtății lui. Atât timp cît căminele redevin centre democratice de putere în interiorul comunităților, prezente active care pot produce și susține inițiative foarte diferite, se recuperiază o poziție de autoritate educativă acolo unde, de la o zi la alta, sistemul de formare și accesul la o rețea de informații elaborată pierde teren.

Centre comunitare pentru educație creativă și artă activă

Turneu la țară propune Ministerului Culturii o strategie de resuscitare a rolurilor și a efectelor pe care căminele le pot avea dacă ele să sint integrate în circuitul schimbului de valori comunitare. Căminul ar putea să redevină iconul comunității. Pentru asta militează proiectul Turneu la țară, care va avea o prezentare, pe 30 septembrie, la ora 12.00, în sala Multimedia a Ministerului Culturii, Cultelor și Patrimoniului. Vor fi proiectate imagini și fragmente video din cele cinci intervenții: Răhova Uranus, Limanu, Săsarm, I.L. Caragiale, Păușești – Măglași. Despre această prezentare și despre demersul de resemantizare comunitară a căminelor, Bogdan Georgescu, inițiatorul proiectului, dramaturg și regizor afirmă: „În urma dezbatelor publice desfășurate în fiecare dintre cele cinci cămine culturale implicate, pornind de la propunerile membrilor comunității, am construit un program de revitalizare și transformare a căminelor culturale în centre comunitare pentru educație creativă și artă activă. În fiecare dintre cele cinci centre am stabilit

contacte cu membri activi ai comunității, oameni gata să înceapă să desfășoare activități, atât pentru copiii din comunitate, cît și pentru adulți. Programul de reconversie al acestor centre și de creare a rețelei de centre comunitare pentru schimb de experiență și reprezentabilitate ar trebui demarat cît mai curînd posibil, crearea unei distanțe prea mari în timp între intervenția care a avut deja loc și demararea programului putînd încetini lucrurile și mai mult decît se întîmplă deja, din cauza unor aşteptări create inevitabil prin prezența noastră în aceste centre. Raportul situației căminelor culturale și Programul de Reconversie a Căminelor Culturale în Centre Comunitare vor fi predate oficial ministrului Culturii, cu speranță că aceste instrumente de lucru puse la dispozitie de Ofensiva Generozității să constituie punctul de pornire pentru crearea unei strategii cultural-educaționale pe termen lung pentru oamenii din mediul rural“.

TOP CARTE PENTRU COPII

1 Micul prinț

Antoine de Saint-Exupery
Editura: Rao

2 Cartea bebelușului

Editura: Flamingo GD

3 Cartea micului magician – trucuri nemaipomenite

Editura: Litera Internațional

4 Jocurile uite-așa

Lucia Muntean
Editura: Generis

5 Marile legende medievale

Editura: Corint

VOI N-ATI ÎNTREBAT fără zahăr VĂ RĂSPUNDE

BOBO

Matrimonială

— Bună, Vladuț. Te-am trezit? Eu sănt. Gelu la telefon. Proprietarul. Ce faci?

— A, bine... Bună ziua.

— Salut, salut. Te-am trezit? Åsta e numărul meu de aici, e număr de Anglia. L-a recunoscut?

— A, nu...

— Ar trebui să apară așa, mai lung, și cu prefix. Cu plus în față. Nu apare așa?

— Stați să mă uit. Ba da, așa apare.

— Vezi? Îți-am zis eu. Așa au ăștia de aici numerele. Nici eu n-am crezut. Mi-a zis un prieten pe care l-am sunat. Zice, băi frate, ce cîrnat! Mă-nțelegi? La număr se referea. Da' după aia m-am obișnuit. Cum e treaba pe-acolo? E totul bine la apartament? Au apărut ceva probleme, vecinii, ceva? Probleme?

— Nu, nu, totul e foarte în regulă.

— Da? N-a făcut nimenei scandal?

— Nu, nu, de ce să facă?

— Eu știu? Că-s moști toți. ăștia fac scandal din orice. Dacă fac probleme, să nu-i bagi în seamă. Mă suni pe mine pe numărul ăsta și-mi spui. Si ți-i aranjez eu cînd mă-ntorc.

— Aha, ok.

— Uite de ce te-am sunat. Nici nu știu cum să zic, așa, am o problemă mai grea, așa.

— Aoleu...

— Da, nu știu cum să zic, că intr-un fel mi-e și rușine, că ne cunoaștem de puțin timp.

— Abia ne-am mutat. Avem doar patru luni de cînd stăm aici...

— Da-ntr-un fel nu mi-e rușine, mă-nțelegi? Nu știu cum să zic. Tu ești mai tînăr, așa, și mă gîndeam... dacă nu știi tu pe cineva, mă-nțelegi, o fată mai cuminte. Că la vîrstă

asta e greu să le mai găsești cum trebuie. Nu mai merge, mă-nțelegi? Să le cauți prin cluburi și asta. Și mie mi-ar trebui așa, poate ai tu vreo prietenă, o fătuă. Așezată, curățică. Că eu n-am nevoie de nimic. Am tot ce-mi trebuie, doar ai văzut. Ce zici? Crezi că mă poți ajuta cu problema asta?

— ...da, sigur, cu mare plăcere...

Aia, o să mă gîndesc.

— Dacă ai putea să faci lucrul ăsta pentru mine, ar fi un plus în ochii mei, mă-nțelegi? Adică mi-ai face o favoare.

— Da, înțeleg. Sigur, o să mă gîndesc și, dacă îmi vine în minte cineva, vă spun.

— Da? Faci tu chestia asta pentru mine? Hai te rog, da? Da' nu te superi.

— Nu, nu, cum să mă supăr? Doamne ferește. Cu mare drag, da... Chiar e bine că m-ătji sunat. Eu n-aveam nici un număr de-al dumneavoastră și voiam să vă spun că au mai apărut niște cheltuieli la bloc.

Dacă vă mai aduceți aminte, cînd am fost atunci împreună la asociație să plătiți ce mai era, cînd ne-am mutat, spunea doamna de acolo că urmează să se facă niște lucrări de consolidare pe la subsol. Ei bine, s-au făcut. Și plata s-a repartizat în tranșe pe două luni, în total a costat patru milioane și ceva. S-au băgat la întreținere. Și dacă vă mai amintiți, cînd ați făcut contractul pentru gaz, a fost cineva de la ei să verifice contorul. Verificarea aia a costat un milion. Au băgat-o pe prima factură. Și astea-s cheltuieli pe care ar tebu să le facă... adică eu le-am plătit, și acum ar trebui să facem cumva să ne dați banii. O să vă scriu un sms cu suma exactă ca s-o aveți... să... alo? Alo. S-a-ntrerupt...

Suplimentul de CULTURĂ

Marca înregistrată – Editura Polirom și „Ziarul de Iași“. Proiect realizat de Editura Polirom în colaborare cu „Ziarul de Iași“. Se distribuie gratuit împreună cu „Ziarul de Iași“.

Arte vizuale: Constantin Vîcă.

Caricatură: Lucian Amarii (Jup).

Grafică: Ion Barbu. TV: Alex Saviteanu.

Actualitate: Robert Bălan, R. Chiruță, Ciprian Nedelcu, Veronica D. Niculescu, Elena Vladăreanu, Cristina Hermeziu.

Publicitate: Oana Asaftei, tel. 0232/ 252294

Distribuție / Abonamente: Mihai Sârbu, tel. 0232/ 271333, Media Distribution S.R.L., tel. 0232/ 216112

„Suplimentul de cultură“ este înscris în Catalogul presei interne la poziția 2378. Pentru abonamente va putea adresa oricarei Agenții Rodipet din țară sau oricărui oficiu postal. Cittorii din străinătate se pot abona la adresa: export@rodipet.ro.

Tarife de abonament: 18 lei (180.000) pentru 3 luni; 36 lei (360.000) pentru 6 luni; 69 lei (690.000) pentru 12 luni

Tipar: Print Multicolor

Responsabilitatea juridică pentru conținutul articolelor îi aparține autorului » „Suplimentul de cultură“ utilizează fluxurile de știri Newsin » Manuscrisele primite la redacție nu se înapoiază

Luiza Vasiliu: „Woodstock a fost, incontestabil, momentul de grație al culturii rock. Edițiile din 1994 și 1999 (ultima extrem de violentă) au fost încercări nereușite de-a retrăi lumea așa cum era ea înainte de inventarea războiului”.

ENȚICLOPEDIA
ENCARTA
Luiza VASILIU

Woodstock

O aniversare a trecut neobservată vara asta. Dacă de mai '68 și-a amintit toată lumea serioasă, la Woodstock '69 s-au gîndit cititorii de „Rolling Stone”, membrii Ten Years After și purtătorii de tricouri cu Peace, Love and Music. Evenimentul din Franța fusese sătă la sută politic, cel din America n-avea de-a face cu nici o ideologie (activistul Abbie Hoffman, urcat pe scenă în timpul concertului The Who, nici n-a apucat să spună două vorbe și a și fost alungat de un Peter Townshend furios). Woodstock Music Art & Fair a avut loc între 15 și 18 august 1969, la 100 km distanță de Woodstock, pe 234 de hectare închiriate în comuna Bethel. S-au vîndut 180.000 de biletă, au venit 450.000 de oameni care au râmas rapid fără apă și mîncare, dar nu și fără mescalină roz, hașish, Blue Cheer, acid Sunshine și altele. Din afară, zona părea o tabără enormă de sinistrați. Înăuntru, toată lumea era udă pînă la oase (a plouat mult în trei zile), nedormită și euforică. Localnicii au ajutat cu apă și sendvișuri și au râmas uimiți de cît de amabili erau tinerii pleoși, forțele de ordine au fost instruite „să tragă adînc aer în piept și să zimbească” în caz că dau peste vreun consumator de substanțe ilegale (99 la sută dădeau peste „cazul” astă), elicopterele aduceau pe scenă formațiile blocate în trafic. Au murit trei oameni (supradoză de heroină, perforare de apendice, accident de tractor), s-au născut doi copii și cinești cîțu alții s-or fi născut nouă luni mai tîrziu. Concertele începeau după-măsa la trei și durau a doua zi pînă la prînz, Santana a cîntat pe mescalină, cu mîinile ca niște „fluturi epileptici” (așa a spus cronicarul „Rolling Stone”), Bob Dylan, aşteptat de toată lumea, n-a venit, dar au fost acolo numele mari ale rockului și folklorului american. Mirarea unei țări întregi a fost că dezastrul la care se așteptau toți a fost evitat, că oamenii s-au înțeles bine între ei și și-au împărțit proviziile, că au dansat goi în ploaie, celebrându-și zeii invizibili. Chiar și acum 40 de ani lucrurile astă păreau de necrezut. Woodstock a fost, incontestabil, momentul de grație al culturii rock.

Edițiile din 1994 și 1999 (ultima extrem de violentă) au fost încercări nereușite de-a retrăi lumea așa cum era ea înainte de inventarea războiului. De la Woodstock '69 ne-au râmas un documentar foarte bun, înregistrări valoroase, fotografii socante-induioșătoare și senzația că am îmbătrînit. Iar astă merită cel puțin o sărbătorire pe an.

ISSN 1584-8272

241

Ticăloșii lui Tarantino

FILM

Iulia BLAGA

O să spun ceva care deja sună a platitudine: *Inglourious Basterds* este, întîi de toate, un film despre cinema și, doar în al doilea rînd, un film de război. Dar chiar este un film curat de război? Tarantino l-ar fi dorit inițial western spaghetti – vezi debutul lui și titlul primei părți, pe cînd celelalte părți alcătuiesc, jucîndu-se destul de egal cu timpii, o intrigă de film de război, care însă nu e nici foarte originală, nici foarte eclatantă. Dar nu intriga contează.

De sus pînă jos, de la plot, sub-plotturi, detaliu și pînă la numele personajelor (omagii aduse unor personalități mari și mici din industria filmului), de la titlu (parafrază a titlului unui film italian din 1978, care tradus în engleză era *Inglorius Bastards*) și pînă la filmul în film (care te trimite la filmulețul din burta lui Vorbește cu ea al lui Almodóvar, care era tot un omagiu adus cinema-ului, nu doar femeii), *Inglourious Basterds* este – ca toate lucrurile pe care pune Tarantino mâna – declarația de amor a unui

Ticăloșii fără glorie/*Inglourious Basterds*, de Quentin Tarantino. Cu: Brad Pitt, Eli Roth, Christoph Waltz, Diane Krüger

nebun care are nevoie de filme ca de aer și care, la cît de pătruns e de ele, în toate filmele pe care le face nu poate trata, indiferent de subiect, decît tot despre cinema. Desi are în distribuție atîta lume bună (Brad Pitt se pierde în decor, iar Christoph Waltz e revoltător de bun), nici unul nu e scos în față, pur și simplu pentru că Tarantino le taie tuturor personajelor posibilitatea de a deveni primadone. Singurul erou al filmului rămîne Filmul.

Dacă pleci de la această premisă, nu vei mai deplinge timpii negali, secvențele lungite peste ce îți indică biografism sau faptul că, după atîta reclamă, *Inglourious Basterds* nu pare a fi mare lucru. (Un articol recent din „The Washington Post” se referea la

reclama care i se face filmului lui James Cameron, Avatar, și concluziona că reclama e una, filmul alta.) Dacă reclama insistență aduce publicul în sală, există și reversul. Fiecare va veni cu filmul gata făcut în cap și inevitabil va fi dezamăgit în proporții diverse. Așa s-a întîmplat cu criticii de film în acest an la Cannes, primii din lume care au văzut un film al căruia trailer făcuse să gîfie pe net milioane de cinefilii.

Satisfacția vine din amărunt și nimicuri

Ca fan al filmelor de război americane (începute ca filme de propagandă) pot spune că *Inglourious Basterds* e înegală măsură distractiv (entertaining

pe cît e de postmodern, deși „paranoia” explodează la final, modificînd ceea ce e imposibil de modificat, adică trecutul. Un film care pună istoria pe plan secund nu e ceva irealizabil pentru Tarantino și, dacă planul general, povestea, nu e poate ce ne doream, satisfacția vine din amărunte și nimicuri, din broderiile din jocul actorilor, din toate măruntările care ne amintesc de filmele de altădată, de la expresioniste la filmele noir sau la peliculele de propagandă. Finalul – așa cum genial l-a imaginat Tarantino – nu putea fi în alt fel mai orgasmic și mai provocator. El consacră nu doar victoria celor buni, ci și victoria artei/imaginării asupra realității.

Un povestăș

În autobuz, îngheșuală ca de obicei. Primesc un ghiont și întorc capul – un fost tovarăș de joacă din copilărie. După ce ne-am salutat, a început să-mi povestească direct, fără să-l întreb nimic. Cum lucrează el în construcții, ce salariu are, cum îl fraierește pe șef, trăgind miță de coadă la serviciu.

— Și n-ai probleme?
— Da' cînd e de scandal, fac în trei zile treaba pe-o lună. Poate să-mi zică cineva ceva?!

Nu știam ce să-i spun. Doar aşa, ca să schimb subiectul, i-am reamintit că ultima dată cînd ne-am întîlnit parcă era paznic la o creșătorie de pește.

— Oho, astă a fost demult, acu' vreo patru ani, a zis, el însuși părînd că-și aduce aminte cu greu de acea perioadă... M-au dat afară.

— Păi, cum?
— Era iarnă. Și mi-a dat unu' o sticlă de țuică să-l las să tragă la pește. L-am lăsat, că parcă ce pește prinzi

iarna? Ei, da' să vezi că știa el ce știa. S-a dus la opust, a dat drumul' la apă și a întins o plasă. În cîteva minute, și-a umplut un sac și-a plecat... Mare şmecher, nu?

— Cam da.
— Am râmas mască!
De-atîția ani lucram acolo și mie nu-mi trecuse prin cap aşa ceva...
— Și ce-ai făcut?
— Am tras o fugă pînă acasă și m-am întors cu tata, cu căruța. Am umplut noi vreo cîțiva saci cu pește – pe alese, numai de la trei kile bucata în sus – și tata a plecat să-i ducă. Și, cînd încărcam eu alți saci, hop! apare mașina poliției... Cred

că nesimțitu' ăla care furase le dăduse de știre... Mare escroc, îl lași să trăiască și el nu te lasă pe tine... E frumos aşa, zi și tu?
Iar m-a pus în încurcătură.

— Ți-ai luat amendă, nu?
— Ei, pe dracu! Nu-s eu aşa prost. M-au bătut de m-au rupt, da' am scăpat. La un moment dat, m-am prefăcut mort, iar băieții de la poliție, după ce au văzut că nu mai respir, au fugit:

TRIMISUL NOSTRU SPECIAL

Florin LĂZĂRESCU

„Hai, bă, că l-am omorît pe asta!... Norocu' meu! Am stat ce-am stat, făcînd-o pe-a mortu' și-apoi am șters-o... Da' a aflat patronu' de pagubă – c-a scăpat mai tot peștele din crescătorie pe la opust – și m-a dat afară... Zi și tu, e normal aşa?!

Ce să zic? Nasol, dar just, am socotit în sinea mea.

— Nu s-a gîndit că ia pîinea de la gură la doi copii, a ținut să mai adauge el.